

**HRVATSKA KONTROLA
ZRAČNE PLOVIDBE**

Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.

Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

Verzija: 1.0

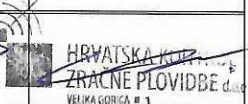
Datum: 23. 5. 2023.

402/23-01/06

4-1-2/1-23-01

31-05-2023

I Odobrenje dokumenta

	Ime i prezime	Organizacijska jedinica	Funkcija / radno mjesto	Datum	Potpis
Izradio:	Mislav Modrić	SKFD	voditelj Odjela računovodstva	23.05.2023	
Pregledao:	Damir Poleš	USSU	rukovoditelj Ureda za sigurnost i sustave upravljanja	31.5.2023	
Odobrio:	Mario Kunovec-Varga	HKZP	direktor Društva	31.5.2023	

Nije dozvoljeno umnožavanje ovog dokumenta ni distribucija u bilo kojem obliku bez odobrenja izdavača, HKZP-a.

NAPOMENA: U izradi izvješća sudjelovali su i sljedeći stručnjaci: Siniša Ljubić (rukovoditelj USRMO-a), Damir Poleš (rukovoditelj Ureda za sigurnost i sustave upravljanja), Ivica Pivić (voditelj Odjela za djelatnike), Tomislav Mihetec (pomoćnik izvršnog direktora Sektora upravljanja zračnim prometom (SUZP) za performanse SUZP-a i međunarodne poslove), Teo Bratinčević (izvršni direktor SKFD-a), Boris Gačina (voditelj Odjela istraživanja i razvoja), Bojana Šobat (specijalistica za EU fondove), Velimir Gorup (koordinatore upravljanja projektima), Maja Martek Sočec (rukovoditeljica Službe zrakoplovnog informiranja (AIM/AIS)), Jurica Baričević (voditelj Odsjeka ATM sustava – instruktor), Dario Grgurić (savjetnik), Filip Fadić (koordinatore upravljanja rizicima) i Maja Skomina (specijalistica za praćenje investicija).

Dokument je stručno pregledao Teo Bratinčević, izvršni direktor SKFD-a.

II Primjena

Ovaj dokument primjenjuje se s danom odobrenja.

III Distribucijska lista

Organizacijska jedinica	Odgovorna osoba (funkcija / radno mjesto)	Napomene	
HKZP	Mario Kunovec-Varga direktor Društva	elektronička verzija	
SKFD	Teo Bratinčević izvršni direktor SKFD-a		
SUZP	Dubravko Meco izvršni direktor SUZP-a		
SMA	Amela Jeričević izvršna direktorica SMA-a		
SVP	Nedeljko Zmajić izvršni direktor SVP-a		
STUI	Juraj Maštrović izvršni direktor STUI-ja		
SPAK	Jakša Žižak izvršni direktor SPAK-a		
USRMO	Siniša Ljubić rukovoditelj USRMO-a		
USSU	Damir Poleš rukovoditelj USSU-a		
USSU	osu@crocontrol.hr compliance@crocontrol.hr		
-	Nadzorni odbor HKZP-a		
-	Skupština HKZP-a		papirnata verzija (3)
SKFD	- arhiva HKZP-a -		originalni primjerak

IV Upravljanje dokumentom

- Kontrolirana verzija dokumenta nalazi se na *file serveru* HKZP-a: <\\Crocontrol\\filesver\\SKFD>.
- Dokument je 1. razine.
- Vlasnik ovog dokumenta je Mislav Modrić (voditelj Odjela računovodstva).
- Komentare i prijedloge potrebno je slati putem obrasca KND na e-adresu mislav.modric@crocontrol.hr.

V Popis izmjena

Verzija	Datum	Izmijenjene stranice	Opis i razlog izmjena	Autor
1.0	23. 5. 2023.	-	prva verzija	MM

VI Sadržaj

I	Odobrenje dokumenta	2
II	Primjena	2
III	Distribucijska lista	2
IV	Upravljanje dokumentom.....	3
V	Popis izmjena	3
VI	Sadržaj.....	4
1	Uvod.....	5
1.1	Svrha dokumenta	5
1.2	Namjena dokumenta.....	5
1.3	Kratice	5
1.4	Referentni dokumenti	8
2	Društvo i međunarodni aspekt poslovanja	9
2.1	Društvo – općenito.....	9
2.2	Međunarodni aspekt poslovanja.....	12
2.2.1	FAB CE	12
2.2.2	COOPANS	13
2.2.3	SESAR i fondovi EU-a	13
3	Operativni pokazatelji poslovanja	16
3.1	Zaposlenost	16
3.2	Promet.....	18
3.2.1	Kontrolirane operacije i ATFM rutno kašnjenje	18
3.2.2	Obračunske jedinice u zonama obračuna rutnih i terminalnih naknada	20
3.3	Konzultacije s korisnicima usluga	20
4	Financijski pokazatelji poslovanja.....	24
4.1	Pregled financijskog poslovanja	24
4.2	Poslovni rezultat za 2022.	25
4.2.1	Struktura ostvarenih prihoda	25
4.2.2	Struktura ostvarenih rashoda.....	27
4.3	Financijsko stanje Društva (Izveštaj o financijskom položaju / bilanca).....	28
4.3.1	Struktura imovine Društva	29
4.3.2	Realizacija investicijskih projekata u 2022.	30
4.3.3	Struktura izvora imovine	31
4.4	Pregled novčanih tokova za 2022.....	33
4.5	Pregled financijskih pokazatelja poslovanja.....	34
5	Korporativno upravljanje rizicima.....	36
5.1	Izloženost i upravljanje ekonomsko-financijskim rizicima	38
5.1.1	Općenito	38
5.1.2	Rizik likvidnosti	38
5.1.3	Valutni rizik.....	39
5.1.4	Kamatni rizik.....	39
5.1.5	Tržišni rizik.....	39
5.1.6	Rizik operativne poluge	40
5.1.7	Kreditni rizik	40
5.1.8	Rizik supsidijarne odgovornosti.....	40
5.1.9	Investicijski rizik.....	40
5.1.10	Rizik upravljanja kapitalom	40
6	Zaključak	41

1 Uvod

1.1 Svrha dokumenta

Godišnji izvještaj o stanju Društva daje cjelovito i detaljno izvješće Upravi o temeljnim poslovnim ostvarenjima, odnosno rezultatima rada za 2022.

1.2 Namjena dokumenta

Dokument je namijenjen menadžmentu HKZP-a i nadležnim tijelima Društva (Nadzorni odbor i Skupština Društva).

1.3 Kratice

Kratice	Objašnjenje
ACC/FMP	<i>Area Control Center / Flow Management Position</i> , Centar oblasne kontrole / Operativna pozicija za upravljanje protokom prometa
AIM	<i>Aeronautical Information Management</i> , upravljanje zrakoplovnim informacijama
AIP	<i>Aeronautical Information Publication</i> , Zbornik zrakoplovnih informacija
AIRE	<i>Airlines International Representation in Europe</i>
AIS	<i>Aeronautical Information Services</i> , usluge zrakoplovnog informiranja
AMC	<i>Airspace Management Cell</i> , Jedinica za upravljanje zračnim prostorom
ANS	<i>Air Navigation Services</i> , usluge u zračnoj plovidbi (ATM, CNS, AIS i MET)
ANSP	<i>Air Navigation Services Provider</i> , pružatelj usluga u zračnoj plovidbi
AO	<i>Aircraft Operators</i> , operateri zrakoplova
ASM	<i>Airspace Management</i> , upravljanje zračnim prostorom
ATC	<i>Air Traffic Control</i> , kontrola zračnog prometa
ATFCM	<i>Aeronautical Flow and Capacity Management</i> , upravljanje protokom zračnog prometa i kapacitetima
ATFM	<i>Air Traffic Flow Management</i> , upravljanje protokom zračnog prometa
ATM	<i>Air Traffic Management</i> , upravljanje zračnim prometom
ATS	<i>Air Traffic Service</i> , operativne usluge u zračnom prometu
BHANSA	<i>Bosnia and Herzegovina Air Navigation Services Agency</i> , Agencija za pružanje usluga u zračnoj plovidbi BiH
BiH	Bosna i Hercegovina
bZMiN	bojna Zračnog motrenja i navođenja
CA	<i>Croatia Airlines</i>
CEF	<i>Connecting Europe Facility</i> , Instrument za povezivanje Europe
CINEA	<i>The European Climate, Environment and Infrastructure Executive Agency</i> , Europska izvršna agencija za klimu, infrastrukturu i okoliš
CNS	<i>Communication, Navigation and Surveillance</i> , usluge komunikacije, navigacije i nadzora
COK	Centar oblasne kontrole
COOPANS	<i>Cooperation Between ANS Providers</i> , inicijativa za suradnju pružatelja usluga u zračnoj plovidbi
COVID-19	<i>Coronavirus Disease 2019</i> , bolest uzrokovana virusom SARS-CoV-2
CP1	<i>Common Project 1</i>
CRCO	<i>Central Route Charges Office</i>

Kratica	Objašnjenje
DDOJ	Direktor Društva i pripadajuće organizacijske jedinice
DSD	<i>Digital Sky Demonstrators</i>
EBRD	<i>European Bank for Reconstruction and Development</i> , Europska banka za obnovu i razvoj
EIB	Europska investicijska banka
EK	Europska komisija
EU	Europska unija
EUR	euro
Eurocontrol	<i>European Organisation for the Safety of Air Navigation</i>
FAB	<i>Functional Airspace Block</i> , funkcionalni blok zračnog prostora
FAB CE	<i>Functional Airspace Block Central Europe</i> , Funkcionalni blok zračnog prostora Središnje Europe
FCE	<i>FAB CE Aviation Services</i> , Zajednički pravni subjekt FAB CE-a
FINA	Financijska agencija
FIR	<i>Flight Information Region</i> , područje letnih informacija
FMP	<i>Flow Management Position</i> , Operativna pozicija za upravljanje protokom prometa
FPZ	Fakultet prometnih znanosti
HAAWAII	<i>Highly Automated Air Traffic Controller Workstations with Artificial Intelligence Integration</i>
HACZ	Hrvatska agencija za civilno zrakoplovstvo
HKZP	Hrvatska kontrola zračne plovidbe d.o.o.
HRK	hrvatska kuna
HRZ	Hrvatsko ratno zrakoplovstvo
HRZ – PZO	Hrvatsko ratno zrakoplovstvo – Protuzračna obrana
HZNS FPZ	Hrvatsko zrakoplovno nastavno središte, Fakultet prometnih znanosti
IATA	<i>International Air Transport Association</i> , Međunarodna udruga za zračni prijevoz
ICAO	<i>International Civil Aviation Organization</i> , Organizacija za međunarodno civilno zrakoplovstvo
ICT	<i>Information and Communications Technology</i> , Informacijsko-komunikacijska tehnologija
IFR GAT	<i>Instrument Flight Rules General Air Traffic</i> , kontrolirane operacije – opći zračni promet po instrumentalnim pravilima leta
INEA	<i>Innovation and Networks Executive Agency</i> , Izvršna agencija za inovacije i mreže
IPIS	Integrirani poslovni informacijski sustav
JPAK	jedinica prilazne i aerodromske kontrole
KZP	kontrola zračne plovidbe
MET	usluge zrakoplovne meteorologije
MMPI	Ministarstvo pomorstva, prometa i infrastrukture
MMPIRH	Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture Republike Hrvatske
MORH	Ministarstvo obrane RH
MSSR	<i>Monopulse Secondary Surveillance Radar (MSSR)</i> , monopulsni sekundarni nadzorni radar
MZL	međunarodna zračna luka
Načela	Načela utvrđivanja baze troškova rutnih naknada i izračuna jedinične cijene
NAV	navigacija
NDB	<i>Non-directional Beacon</i> , neusmjereni radiofar
NMOC	<i>Network Manager Operations Center</i> , Operativni centar upravitelja mreže
NN	Narodne novine
OCG	<i>Operational Coordination Group</i> , Grupa za operativnu koordinaciju
ODSG	<i>Operations and Development Sub-group</i> , Podgrupa za operacije i razvoj
OSRH	Oružane snage Republike Hrvatske

Kratica	Objašnjenje
PBN	<i>Performance Based Navigation</i>
PCP	<i>Pilot Common Project</i>
PDV	porez na dodanu vrijednost
PM	<i>Programme Management</i>
PRU data	<i>Performance Review Unit data</i>
PSO	<i>Project Support Office</i> , Ured za potporu projektu
PSR	<i>Primary Surveillance Radar</i>
RH	Republika Hrvatska
RPAS	<i>Remotely Piloted Aircraft System</i> , zrakoplovni sustav na daljinsko upravljanje
RP2	drugo referentno razdoblje (2015. – 2019.; <i>2nd Reference Period</i>)
RP3	treće referentno razdoblje (2020. – 2024.; <i>3rd Reference Period</i>)
SCL	<i>Slovenia Control Ltd</i> , Kontrola zračnog prometa Slovenije
SDM	<i>SESAR Deployment Manager</i> , Upravitelj uvođenja SESAR-a
SES	<i>Single European Sky</i> , Jedinствeno europsko nebo
SESAR	<i>Single European Sky ATM Research</i> , Istraživački projekt primjene Jedinственог europskog neba
SMA	Sektor zrakoplovne meteorologije i zrakoplovnog informiranja
SMATSA	<i>Serbia and Montenegro Air Traffic Services Agency</i> , Agencija za kontrolu zračnog prometa Srbije i Crne Gore
SVP	Sektor vojnih poslova
SKFD	Sektor korporativnih funkcija Društva
SPAK	Sektor prilaznih i aerodromskih kontrola zračnog prometa
STATFOR	<i>Statistics and Forecasts Eurocontrol</i> , Jedinica za statistike i prognoze Eurocontrola
STUI	Sektor tehničkih usluga i infrastrukture
SUZP	Sektor upravljanja zračnim prometom
SWIM	<i>System Wide Information Management</i> , upravljanje informacijama iz cijelog sustava
TRA	<i>Temporary Restricted Area</i> , privremeno rezervirano područje
TSA	<i>Temporary Segregated Area</i> , privremeno izdvojeno područje
TWR	<i>Tower</i> , kontrolni toranj
UAS	<i>Unmanned Aircraft System</i> , sustav bespilotnog zrakoplova
UHF/VHF	<i>Ultra High Frequency / Very High Frequency</i> , vrlo visoka frekvencija / ultravisoka frekvencija
USRMO	Ured za strategiju, razvoj i međunarodne odnose
USSU	Ured za sigurnost i sustave upravljanja
Uvjeti	Uvjeti primjene sustava rutnih naknada i uvjeti plaćanja
VFR	<i>Visual Flight Rules</i> , pravila vizualnog letenja
Vodič	Vodič za sustav rutnih naknada

1.4 Referentni dokumenti

Oznaka	Izdavač	Naziv dokumenta
RD01	HKZP	Srednjoročni plan
RD02	HKZP	Plan poslovanja HKZP-a za 2022.
RD03	HKZP	Godišnja financijska izvješća Društva za 2022.
RD04	Sabor	Zakon o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe
RD05	Sabor	Zakon o zračnom prometu
RD06	Skupština HKZP-a	Statut Hrvatske kontrole zračne plovidbe d.o.o.
RD07	HKZP	Pravilnik o organizaciji / unutarnjem ustrojstvu Društva
RD08	EK	Uredba o utvrđivanju programa performansi i sustava utvrđivanja naknada (<i>Performance and Charging Regulation (2019/317)</i>)
RD09	EK	Provedbena odluka (EU) br. 2021/891
RD10	EK	Provedbena uredba (EU) br. 2020/1627
RD11	Sabor	Pravilnik o utvrđivanju rutnih i terminalnih naknada
RD12	EK	Protokol o izmjenama i dopunama Međunarodne konvencije o suradnji na sigurnosti zračne plovidbe
RD13	Sabor	Zakon o porezu na dobit
RD14	HKZP	Kolektivni ugovor HKZP-a
RD15	Odbor za međunarodne računovodstvene standarde	Međunarodni računovodstveni standardi
RD16	HKZP	Pravilnik o primjeni računovodstvenih politika

2 Društvo i međunarodni aspekt poslovanja

2.1 Društvo – općenito

Hrvatska kontrola zračne plovidbe d.o.o. (u daljnjem tekstu Društvo ili HKZP) pruža usluge u zračnoj plovidbi civilnim i vojnim korisnicima zračnog prostora RH, kao i u zračnom prostoru iznad istočne polovice Jadranskog mora te u sjeverozapadnom dijelu Bosne i Hercegovine. Svojim poslovanjem Društvo ostvaruje strateške europske i nacionalne ciljeve – uspostavu i održavanje visoke razine sigurnosti zračnog prometa, osiguranje potrebnih kapaciteta, povećanje troškovne učinkovitosti te smanjenje onečišćenja okoliša. U ovom izvješću predstavljeni su temeljni rezultati poslovanja ostvareni u 2022. i istaknute su ključne okolnosti koje su imale presudan utjecaj na taj rezultat.

Društvo je u potpunosti integrirano u europsko okruženje, dijeleći iste vrijednosti, pravila, tehničke i tehnološke standarde te pravni okvir s drugim pružateljima usluga u zračnom prometu Europe. Uvažavajući tu odrednicu, Društvo posebnu pozornost posvećuje međunarodnim aktivnostima i suradnji u Funkcionalnom bloku zračnog prostora Središnje Europe (FAB CE), COOPANS-u i ostalim udruženjima, ne zapostavljajući svoju odgovornost i ulogu u odnosima s lokalnom zajednicom.

Posebnu pozornost Društvo posvećuje sustavima upravljanja vezanim uz sigurnost pružanja usluga, upravljanju procesima i kvaliteti organizacije te je, sukladno međunarodnim i nacionalnim propisima, uspješno uspostavilo funkciju praćenja usklađenosti.

Nakon uspostave sustava integriranog upravljanja rizicima (ERM – *Enterprise Risk Management*) Društvo aktivno upravlja mjerama za umanjenje vjerojatnosti nastupanja neželjenih događaja i njihove ozbiljnosti te održava registar i mapu strateških rizika.

U dijelovima gdje je to primjereno izvješće se referira na Srednjoročni plan, Plan poslovanja HKZP-a za 2022., revidirana godišnja financijska izvješća Društva za 2022. te na ostale poslovne dokumente.

Početak 2022., zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19, stanje u zrakoplovnom sektoru i dalje je bilo poprilično neizvjesno. Kao što je to bio slučaj krajem 2021., postojala je mogućnost pojave novih varijanti bolesti COVID-19 koja bi mogla uzrokovati nagle reakcije nacionalnih tijela i potrošača, s negativnim utjecajem na zračni promet. Nadalje, na određena tržišta dugih linija i dalje su se primjenjivale sanitarne mjere koje su ozbiljno ometale zračni promet.

Dodatno, prvu polovinu 2022. obilježila je ruska invazija na Ukrajinu, pri čemu je rat dodatno potaknuo rast cijena sirovina i energenata koji je započeo još 2021., što svakako utječe na potražnju za uslugama zračnog prometa.

Međutim, već krajem prvog kvartala dalo se naslutiti da će prometna situacija biti značajno povoljnija nego što se očekivalo te da Društvo očekuje ljetna sezona skoro na razini prometa iz 2019. Tako je godina 2022. završila rastom prometa od +54,8 % u odnosu na 2021., što je prvenstveno posljedica područja djelovanja HKZP-a, budući da Društvo pruža usluge na osi jugoistočnog prometnog toka (*South East Axis*) koja je imala najznačajniji postpandemijski rast prometa u Europi.

Aerodromski promet također je ostvario bolje rezultate nego godinu prije, odnosno bilježi oko 38 % porasta u odnosu na 2021., te 8 % manje nego u 2019.

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

Gorenavedena prometna situacija te manji ili kontroliraniji rast troškova u odnosu na prihode Društvu su donijeli pozitivan poslovni rezultat u 2022., tj. dobitak prije oporezivanja u iznosu od 176,4 milijuna kuna. Ostvareni dobitak značajno je veći od planiranog.

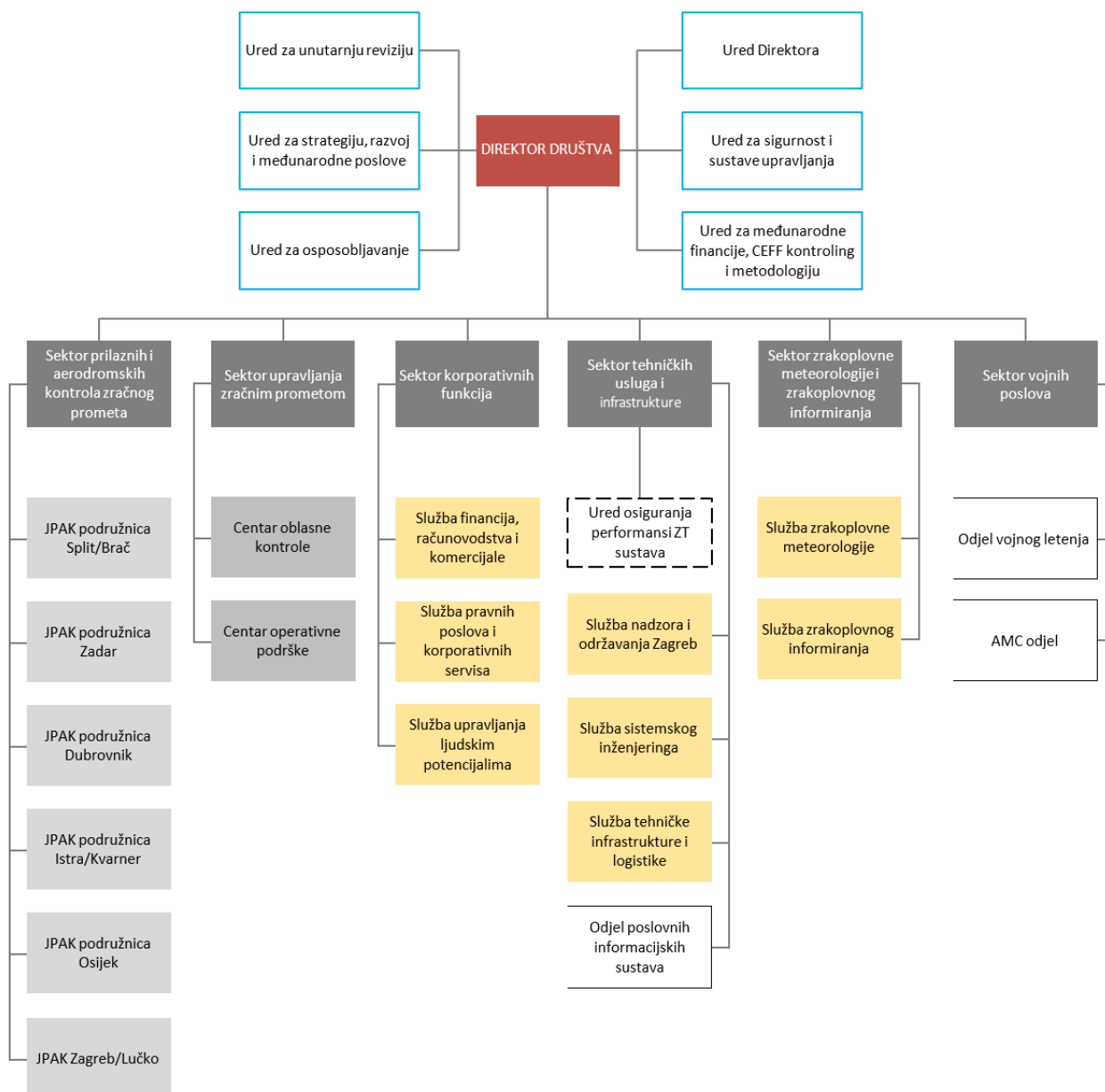
Nastojeći ostvarivati planom zacrtane ciljeve Društvo je unatoč problemima s rastom cijena sirovina i otežanim opskrbnim lancima nastavilo daljnju realizaciju planiranih ključnih investicijskih projekata kao što su nadogradnja COOPANS-ova ATM sustava, projekt izgradnje višenamjenskog centra, nadogradnja mrežne infrastrukture, modernizacija komunikacije zemlja-zemlja (G-G), projekti NAV domene i drugi.

Posebnu pažnju trebat će posvetiti upravljanju ljudskim potencijalima u smislu daljnjeg intenzivnog školovanja operativnog osoblja te zapošljavanja stručnog kadra nužnog za realizaciju planiranih investicija, kibernetičkoj sigurnosti, komunikaciji i reputaciji, te je potrebno kontinuirano dizati otpornost na nepredvidive utjecaje iz okruženja.

Organizacijska struktura

Prava, obveze i odgovornost Društva utvrđeni su Zakonom o osnutku Hrvatske kontrole zračne plovidbe (NN 19/98, 20/00 i 51/13), Zakonom o zračnom prometu (NN 69/09, 84/11, 54/13, 127/13 i 92/14) i Statutom HKZP-a. Osnivač i jedini član Društva jest Republika Hrvatska, a Upravu Društva čini direktor HKZP-a. Društvo je ustrojeno tako da se pri pružanju usluga u zračnoj plovidbi osigurava sigurno, redovito i nesmetano odvijanje zračnoga prometa.

Shematski prikaz organizacije Društva nalazi se na slici 1.

Slika 1. Shematski prikaz organizacijske strukture Društva

Organizacijska struktura Društva definirana je prema uobičajenoj praksi o načinu ustroja srednjih i velikih organizacija, a unutarnji ustroj Društva određen je Pravilnikom o organizaciji / unutarnjem ustrojstvu koji je stupio na snagu 1. 11. 2022.

Osim sjedišta u Velikoj Gorici Društvo još ima JPAK podružnice: Dubrovnik, Osijek, Istra/Kvarner, Split/Brač i Zadar.

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

2.2 Međunarodni aspekt poslovanja

2.2.1 FAB CE

Funkcionalni blok zračnog prostora Središnje Europe (u nastavku teksta: FAB CE) podrazumijeva suradnju 7 zemalja, a pravna osnova za suradnju jest Sporazum o FAB CE-u koji je potpisan 2011. Kako bi se što učinkovitije zadovoljili zahtjevi performansi propisanih zakonodavnim paketima SES-a, u veljači 2016. donesen je Strateški plan FAB CE-a, nakon čega su provedene prilagodbe programa FAB CE-a i pokrenute inicijative na različitim razinama, a HKZP sudjeluje u tim aktivnostima kroz zajednička tijela FAB CE-a.

Kao vrhunac zajedničke suradnje, a u cilju smanjenja troškova provedbe programa FAB CE-a te veće administrativne i operativne učinkovitosti na razini pružatelja usluga, šest članova FAB CE-a (osim BHANSA-e) osnovalo je zajednički pravni subjekt FAB CE Aviation Services Ltd. (FCE) sa sjedištem u Ljubljani. FCE pruža punu i stabilnu podršku vlasnicima kroz usluge PM-a (*Programme Management*) i PSO-a (*Project Support Office*). Dodatne aktivnosti usmjerene su i k iznalaženju rješenja za priključivanje BHANSA-e kao potencijalnog sedmog suvlasnika FCE-a, a sve kako bi se pojednostavnila suradnja članova FAB CE-a i optimizirao oblik suradnje. U međuvremenu je pronađen model sudjelovanja BHANSA-e u troškovima FCE-a kroz sklapanje zasebnih ugovora za troškove nastale u prijašnjim razdobljima i sklapanje Okvirnog sporazuma za troškove koji će nastati do kraja trajanja ugovora za uslugu PSO-a. Kao daljnji napredak izmijenjen je Ugovor o osnivanju zajedničkog pravnog subjekta FCE-a kako bi se omogućila primjena koncepta *some in* da bi zajedničke nabave mogli konzimirati i samo neki članovi FCE-a, a ne nužno, kao do sada, svi članovi te je usuglašen koncept podjele troškova u takvom obliku suradnje. Takav koncept uveden je kako bi se omogućila veća fleksibilnost i učinkovitost u sudjelovanju u projektima od interesa za pojedinog suvlasnika FCE-a. Važno je naglasiti da je 2022. FCE poslovao stabilno, uz pridržavanje modela poslovanja *no profit no loss* uz postupan povratak na punu razinu projektne aktivnosti, slično pretpandemijskim vremenima.

U sklopu realizacije FAB CE-ovih Strategije i Plana na visokoj razini (*High-Level Plan*) pokrenut je određen broj aktivnosti/projekata u operativnoj, tehničkoj i HR domeni. Aktivnosti i projekti u operativnoj domeni tiču se usklađivanja razvoja zračnog prostora FAB CE-a u skladu s razvojem europske arhitekture zračnog prostora, implementacije usklađenih ATFCM rješenja i poboljšanja performansi mreže FAB CE-a, harmonizacije fleksibilnih struktura zračnog prostora (TSA/TRA) te izmjene najboljih praksi i usklađenosti implementacije zračnog prostora *U-Space* u FAB CE-u. U tehničkoj domeni i dalje se provode aktivnosti vezane uz projekt *Smart Procurement of Spare Parts*, dok je u domeni HR-a pokrenuta aktivnost utvrđivanja i analize najboljih praksi vezanih uz odabir i školovanje kontrolora zračnog prometa.

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

2.2.2 COOPANS

HKZP je pristupio COOPANS-u 20. svibnja 2011. kroz nadogradnju svojih postojećih sustava u jedinstveni usavršeni softver.

Članovi udruženja COOPANS (*COOPeration of Air Navigation Service Providers*) usvojili su zajedničku strategiju rada prema kojoj kao članovi pružatelji usluga u zračnoj plovidbi djeluju kao jedna organizacija koja usko surađuje s industrijskim partnerom proizvođačem Thalesom. Središnji je cilj COOPANS-a ostvarivanje zajedničkog uspjeha i bolje kvalitete usluga za svoje korisnike uz uštedu troškova prilikom nabave pojedine nadogradnje, kao i dodatna optimizacija troškova tijekom životnog vijeka sustava. Usklađivanje funkcionalnih mogućnosti i zajednička ulaganja omogućuju ostvarivanje harmoniziranog i jedinstvenog sustava za kontrolu zračnog prometa, podršku u radu i održavanju te isplativ i učinkovit razvoj Europskog sustava upravljanja zračnim prometom. Članovi COOPANS-a surađuju na definiranju, razvoju, integraciji i održavanju sustava za ATM (sustav upravljanja zračnim prometom).

Udruženje COOPANS, kao vodeći primjer industrijskog partnerstva u Europi i suradnje pružatelja usluga u zračnoj plovidbi, dobio je nagradu Jedinstveno europsko nebo 2016. (*SES Award 2016*) koju Europska komisija dodjeljuje za uspješnu implementaciju Jedinstvenog europskog neba.

Značajnije aktivnosti u 2022.:

- U operativni rad puštena je jedna COOPANS nadogradnja B3.8 s nizom operativnih poboljšanja (*Final Approach Spacing Tool – step 1*, jednosmjerno SWIM sučelje, *Medium Term Conflict Detection* poboljšanja, evaluacijska verzija novog tehničkog nadzora).
- Već ugovorena nadogradnja B3.8+ paralelno je razvijana i verificirana, a validacija se očekuje u 2023.
- Definirani su zahtjevi i sklopljeni ugovori za nadogradnje B3.9 i B3.10.
- Definira se nadogradnja za zamjenu dotrajalog hardvera s planiranim sklapanjem ugovora 2023.
- Definiraju se zahtjevi za sveobuhvatnu nadogradnju ATM sustava s naprednim funkcionalnostima i modernom tehnološkom platformom s ciljem sklapanja ugovora u 2023. Tehnološka rješenja trebala bi odgovoriti na izazove rasta prometa, potrebe za povećanom sigurnošću i usklađivanjem sa smjernicama razvoja i regulativnim zahtjevima Europske komisije.
- Pripremljeni su i prijavljeni projekti u području inovacija i razvoja prema pozivima za sufinanciranje prema programima SESAR 3 (*Single European Sky ATM Research*) i CEF (*Connecting Europe Facility*).

2.2.3 SESAR i fondovi EU-a

Program istraživanja i razvoja u sklopu inicijative Jedinstvenog europskog neba SESAR (*Single European Sky ATM Research*) smatra se danas najučinkovitijom polugom koja pokreće promjene u sustavu upravljanja zračnim prometom u Europi. Radi se o tehnološkoj komponenti inicijative Jedinstvenog europskog neba koja je ustvari proces uvođenja novih tehnologija kroz njihova istraživanja, razvoj, sinkroniziranu implementaciju i na kraju regulativu koja obvezuje pružatelje usluga da se te nove tehnologije i operativno koriste. Provedbu cijelog procesa sufinancira Europska unija putem više mehanizama i fondova i kroz nekoliko faza. Najvažnije su faze: temeljna istraživanja, industrijska istraživanja koja se odvijaju u okviru programa SESAR 2020 i kroz

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

novi program SESAR 3 te sinkronizirana primjena novih tehnologija koja se odvija kroz primjenu SESAR-a ili *SESAR Deployment*.

HKZP se, kao dio Udruženja COOPANS, uključio u sve faze SESAR-a. Suradnja s partnerima prvenstveno se temelji na stalnoj i intenzivnoj modernizaciji glavnog sustava za upravljanje zračnim prometom i predstavlja temeljno strateško određenje HKZP-a u primjeni najmodernijih tehnologija. Temeljem navedene suradnje HKZP osigurava praćenje modernih tehnoloških trendova, slijedom čega se strateški pozicionira u konkurentnom europskom okruženju među pružateljima usluga u zračnoj plovidbi.

a) TEMELJNA ISTRAŽIVANJA SESAR-a

Društvo je tijekom 2022. s više partnera sudjelovalo u temeljnim istraživanjima unutar projekata FMP-MET i HAAWAI. Oba su projekta završena krajem godine.

b) SESAR 2020

SESAR 2020 podijeljen je u tri vala: Val 1 trajao je od kraja 2016. do kraja 2019., Val 2 koji traje od 2020. do kraja 2022. i Val 3 koji je počeo 1. 1. 2021., a trebao je trajati do kraja 2022. Zbog krize uzrokovane bolešću COVID-19 projekti iz Vala 2 i Vala 3 nisu se odvijali planiranom dinamikom, pa će njihovi završetci biti šest mjeseci nakon planiranih rokova.

HKZP je tijekom 2022., zajedno i u koordinaciji s drugim članovima COOPANS-a, sudjelovao u provedbi Vala 2 i Vala 3 SESAR-a 2020. U Valu 1 HKZP je sudjelovao u 14 projekata, u Valu 2 sudjeluje u 4 projekta, a u Valu 3 sudjeluje u jednom projektu. Sudjelovanje u projektima najvećim je dijelom izravno povezano s daljnjim razvojem COOPANS-ova ATM sustava.

HKZP u SESAR-u 2020 uglavnom sudjeluje u raznim validacijama putem kojih se testiraju (validiraju) nova tehnološka rješenja, pri čemu HKZP najčešće daje operativnu ekspertizu.

Tablica 1. Pregled sudjelovanja HKZP-a u Valu 2 SESAR-a 2020

Projekt	Naziv projekta	Ukupni planirani troškovi HKZP-a (€)
PJ.05-W2 DDT	<i>Digital Technologies for Tower</i>	90.000
PJ.09-W2 DNMS	<i>Digital Network Management Services</i>	270.000
PJ.10-W2 PROSA	<i>Separation Management and Controller Tools</i>	100.000
PJ18-W2 4D Skyways	<i>4D Skyways</i>	267.242
Ukupno		727.242

Val 3 započeo je u 2021., a HKZP sudjeluje u jednom projektu.

Tablica 2. Pregled sudjelovanja HKZP-a u Valu 3 SESAR-a 2020

Projekt	Naziv projekta	Ukupni planirani troškovi HKZP-a (€)
PJ.32-W3 VC	<i>Virtual centre</i>	125.000

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

c) SESAR 3

Program SESAR 3 nastavlja se na rezultate dosadašnjih SESAR istraživanja i ima zadaću potaknuti daljnje radove na razvoju europskog ATM sustava u cilju uspostave Digitalnog europskog neba. Njegove su faze temeljna istraživanja, industrijska istraživanja i validacije, kao i *Digital Sky Demonstrators* (DSD) kroz koje će se u „živim“ operativnim okruženjima testirati rješenja potrebna za uspostavu Digitalnog europskog neba. HKZP je jedan od temeljnih osnivača novog zajedničkog poduzeća SESAR 3 Joint Undertaking (SESAR 3 JU) koje ima zadaću organiziranja i provođenja SESAR 3 programa. Tijekom 2022. HKZP se zajedno sa članovima COOPANS-a prijavio na natječaj za temeljna i industrijska istraživanja (DES2022 Call) i na natječaj za DSD projekte (DSD2022 Call). Rezultati natječaja bit će poznati u 2023., nakon čega bi izabrani projekti trebali i započeti.

d) Primjena SESAR-a (*SESAR Deployment*)

HKZP je u velikom dijelu projekata koji su odobreni za sufinanciranje iz INEA-inih fondova u sklopu CEF-a sudjelovao s partnerima, dijelom putem zajedničkih prijava koje je koordinirao Upravitelj uvođenja SESAR-a (SESAR Deployment Manager – SDM) za projekte povezane sa Zajedničkim pilot-projektom (*Pilot Common Project – PCP*), a dijelom izravno prijavama INEA-i za sve ostale projekte u okviru SESAR-a koji nisu povezani s PCP-om. Tijekom 2020. izašla je nova regulativa kojom je PCP zamijenjen CP-om 1 (*Common Project 1 – Zajednički projekt 1*).

Ukupna vrijednost HKZP-ova sudjelovanja u sedamnaest projekata iz poziva CEF2014 do CEF2017 za koje je odobreno sufinanciranje iznosi 38,7 milijuna EUR s udjelom iz fondova EU-a do maksimalno 27,8 milijuna EUR. Ministarstvo nadležno za promet (MMPI) okarakteriziralo je HKZP primjerom dobre prakse i uspješne prijave za sudjelovanje u projektima financiranim iz CEF-a.

Cilj realizacije odobrenih projekata jest povećanje razine sigurnosti zračnog prometa i omogućavanje pružanja kvalitetnije usluge zračnim prijevoznicima uz potencijalno blagotvorne učinke na jediničnu cijenu HKZP-ove usluge koju korisnici plaćaju Društvu.

S obzirom na odredbe Uredbe o utvrđivanju programa performansi i sustava utvrđivanja naknada (*Performance and Charging Regulation (2019/317)*), HKZP će cjelokupna sredstva sufinanciranja koja je realizirao u navedenim projektima u konačnici proslijediti korisnicima svojih usluga smanjenjem jedinične cijene.

Od 17 odobrenih projekata do kraja 2022. zatvoreno ih je 16. Jedini projekt koji je još u tijeku jest „Implementacija harmoniziranog SWIM (Y) rješenja kod članica COOPANS-a i usklađenje s PCP-om“ koji se provodi zajedno s ostalim članovima COOPANS-a, a predviđeni HKZP-ov dio unutar njega iznosi 10,4 milijuna EUR s mogućnošću sufinanciranja od 50 %.

Tijekom 2022. INEA-u je zamijenila CINEA koja je raspisala natječaj (CEF2022 Call) unutar kojega HKZP sudjeluje u zajedničkoj prijavi za projekt „ASM SWIM“ koji će voditi i koordinirati EUROCONTROL. Vrijednost HKZP-ova dijela unutar projekta procijenjena je na 1.890.000,00 EUR. Rezultati natječaja bit će poznati u lipnju 2023.

3 Operativni pokazatelji poslovanja

3.1 Zaposlenost

Na dan 31. prosinca 2022. u HKZP-u bilo je zaposleno 752 radnika, što je 12 radnika više u odnosu na isti dan prethodne godine.

Tablica 3. Kretanje broja radnika I. – XII. 2022.

Kretanje broja radnika tijekom I.-XII. 2022.	
	broj radnika
stanje na 31.12.2021.	740
<i>Promjene broja radnika tijekom 2022.</i>	
Dolasci	31
Odlasci	19
Broj radnika na 31.12.2022.	752

Tijekom 2022. u Društvu je zaposlen 31 novi radnik, od toga se jedna radnica vratila s neplaćenog dopusta. U SUZP-u je zaposleno 16 radnika u COK-u (kandidati za stjecanje dozvole kontrolora zračnog prometa studenta), u SPAK-u u JPAK-u Podružnica Split/Brač 1 radnik, u SKFD-u 5 radnika, u STUI-u 4 radnika te u DDOJ-u 4 radnika (3 u Odjelu za osposobljavanje i 1 radnik u Samostalnoj jedinici vojnih poslova).

U istom razdoblju otišlo je 19 radnika, od čega je 9 radnika umirovljeno, 4 je otišlo zbog isteka ugovora na određeno vrijeme, a 6 radnika je otišlo kod drugog poslodavca. Kao i u godinama ranije znanje, stručnost i iskustvo radnika prepoznati su kao temeljna odrednica kompetitivne snage Društva, stoga posloводство visoko na listi prioriteta postavlja vođenje, izobrazbu, komunikaciju i timski rad u sigurnim radnim uvjetima. U tom se smislu tijekom 2022. kontinuiranim stručnim osposobljavanjem, između ostalog, udovoljava i visokim međunarodnim standardima sigurnosti koji se temelje na propisima ICAO-a, EU-a i EUROCONTROL-a.

Najveći broj radnika zaposlen je u Sektoru upravljanja zračnim prometom (SUZP) (tablica 4).

Tablica 4. Struktura radnika po sektorima

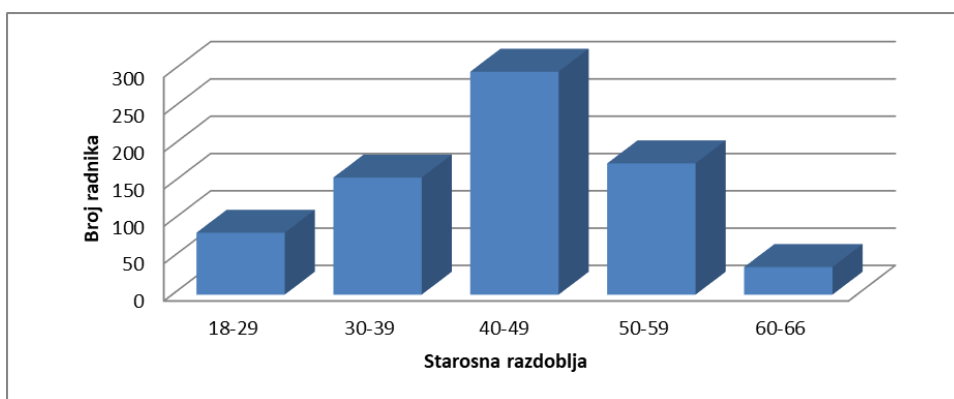
Struktura radnika na 31.12.2022.		
Sektor	Broj radnika	Udio%
DDOJ	91	12,1
SPAK	255	33,9
SUZP	197	26,2
SKFD	72	9,6
STUI	84	11,2
SMA	47	6,3
SVP	6	0,7
Ukupno	752	100,0

Više od 62 % radnika ima višu ili visoku stručnu spremu. Struktura radnika po školskoj spremi prikazana je u tablici 5.

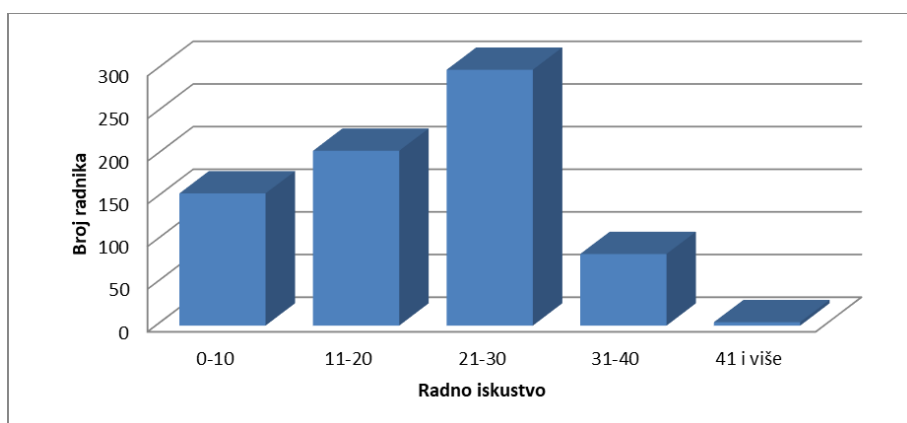
Tablica 5. Struktura radnika po školskoj spremi
Struktura stručne spreme na 31.12.2022.

Stupanj školske spreme	Broj radnika	Udio%
VSS	289	38,4
VŠS	184	24,5
SSS	275	36,5
KV	3	0,5
NKV	1	0,1
Ukupno	752	100,0

Dobna struktura sugerira da je distribucija zaposlenika po starosti ravnomjerna. Najveći broj radnika starosti je između 40 i 50 godina. Prosječna starost radnika u Društvu 31. 12. 2022. iznosi 43,8 godina.

Slika 2. Struktura radnika po životnoj dobi

Struktura radnika po godinama radnog iskustva pokazuje relativnu uravnoteženost u vidu radnog iskustva uz izraženiju prisutnost radnika s 21 do 30 godina radnog iskustva.

Slika 3. Struktura radnika po radnom iskustvu

U Društvu djeluju tri sindikata, od kojih su dva reprezentativna te uključena u donošenje i praćenje primjene Kolektivnog ugovora koji se odnosi na sve radnike.

U 2020. formirano je Radničko vijeće koje ima 9 članova.

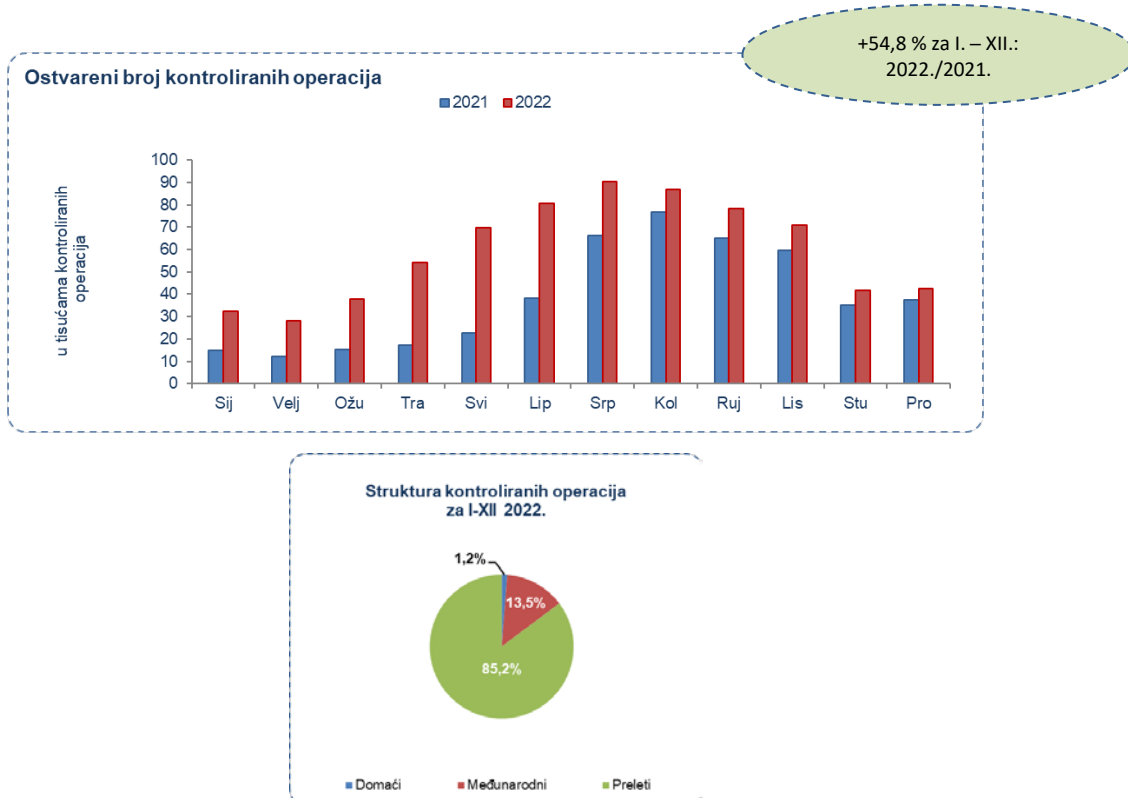
3.2 Promet

3.2.1 Kontrolirane operacije i ATFM rutno kašnjenje

Globalni poremećaji u odvijanju zračnog prometa uzrokovani pandemijom bolesti COVID-19 i geopolitičkom situacijom na istoku Europe (rat u Ukrajini) imali su značajan utjecaj na mobilnost, a time i na ostvareni broj kontroliranih operacija u 2022. na razini europske mreže (*Network Management Area*). U ljetnoj sezoni na razini mreže ostvareno je u prosjeku 30.000 letova u danu, dok je 7. 7. 2022. bio dan s ostvarenim rekordnim brojem letova – 32.392. Što se tiče područja djelovanja HKZP-a, budući da ležimo na osi jugoistočnog prometnog toka (*South East Axis*) koja je imala najznačajniji rast prometa, u 2022. ostvareno je 713.436 letova (izvor: STATFOR – *Dashboard*), što predstavlja porast od 55 % u odnosu na 2021. odnosno 0,77 % u odnosu na 2019. Porast prometa bio je evidentan u svim mjesecima 2022. dok je u ljetnoj sezoni ostvareno u prosjeku između 2700 i 2800 letova po danu. Rekordan dnevni broj letova bio je 9. 7. 2022. s 3306 letova, što je za 50 letova više nego u najprometnijem danu 2019. Prema broju letova najveći porast prometa u 2022. u odnosu na 2019. bio je iz Njemačke prema Turskoj, zatim između Velike Britanije i Grčke, Njemačke i Grčke te Francuske i Turske. Najveći pad prometa u 2022. u odnosu na 2019. bio je između Turske i Italije, zatim između Njemačke i Egipta.

Tablica 6. Kontrolirane operacije – IFR GAT (FIR Zagreb)

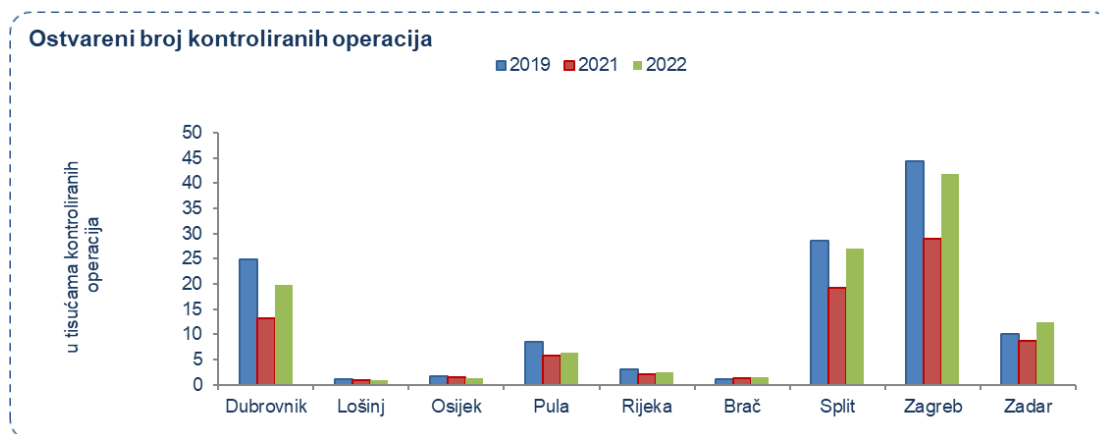
Kontrolirane operacije (IFR-GAT)					
	I.-XII. 2021.	I.-XII. 2022.	Indeks 2022./2021.	Plan 2022.	% ostvarenja Plana
Kontrolirane operacije	460.914	713.436	154,8	501.000	142,4

Slika 4. Broj kontroliranih operacija i struktura ostvarenih IFR GAT (FIR Zagreb) kontroliranih operacija u 2022.

Aerodromski promet također je ostvario bolje rezultate nego godinu prije, odnosno bilježi oko 38 % porasta u odnosu na 2021., te 8 % manje nego u 2019. Prema udjelima u ukupnom prometu na svim hrvatskim aerodromima u 2022. MZLZ Zagreb ima 36,5 % ukupnog prometa, ZL Split 23,6 %, ZL Dubrovnik 17,3 %, ZL Zadar 11 %, ZL Pula 5,6 % itd. Usporedimo li to s udjelima koje su imali u 2019., povećan je udio prometa na ZL-u Zadar za gotovo 3 %, smanjen udio ZL-a Dubrovnik za više od 2 %.

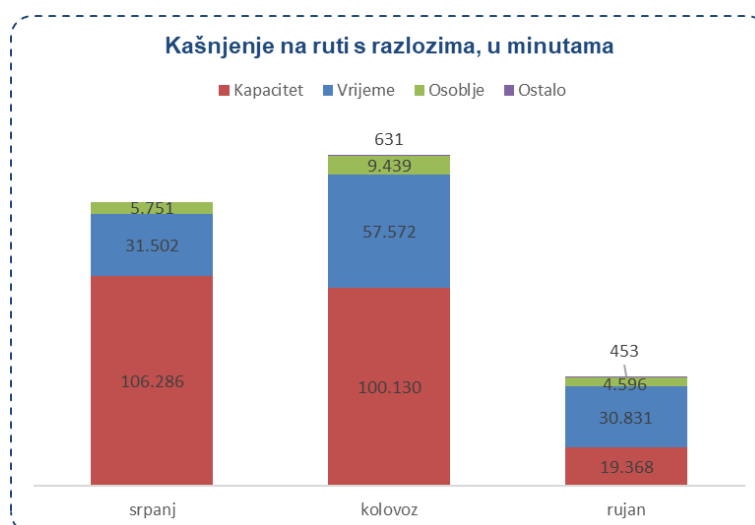
Jadranske aerodrome snažno obilježava sezonalnost zbog njihove uloge u službi turizma u RH. Na njima je u 2022. najviše prometa očekivano ostvareno ljeti, međutim to ostvarenje ipak je manje nego u 2019. U 2022. na hrvatskim aerodromima ukupno je ostvareno 114.222 operacija. (Izvor: Eurocontrol PRU data)

Slika 5. Broj kontroliranih operacija u 2019., 2021. i 2022. na razini pojedinog aerodroma

ATFM rutno kašnjenje

Popuštanjem mjera tijekom ljeta kao i rastom broja cijepljenih na području EU-a stekli su se uvjeti za povećanje interesa za putovanja, što se osobito istaknulo u ljetnoj sezoni (posebice srpanj i kolovoz) kada je u preletima, odlascima i dolascima ostvareno oko 88.000 letova. U 2022. zabilježeno je 397.083 minute kašnjenja, što je 0,58 min./let, dok je u 2021. bilo 29.713 minuta kašnjenja, odnosno 0,07 min./let. U 2019. bilo je 614.160 minuta kašnjenja, tj. 0,92 min./let. Najčešći uzroci kašnjenja u 2022. bili su: kapacitet s gotovo 62 %, zatim vremenske prilike oko 33 % i ATC osoblje 5 %.

Slika 6. Uzroci kašnjenja, srpanj – rujana 2022.

3.2.2 Obračunske jedinice u zonama obračuna rutnih i terminalnih naknada

U suglasnosti s Eurocontrolovim nadležnim uredima HKZP prati opseg obračunskih jedinica kojima se ostvaruju temeljni prihodi Društva.

Tablica 7. Ukupne obračunske jedinice u zonama obračuna rutnih i terminalnih naknada

Ukupne obračunske jedinice usluge					
u jedinicama usluge*	I.-XII. 2021.	I.-XII. 2022.	Indeks 2022./2021.	Plan 2022.	% ostvarenja Plana
Rutni prostor RH	1.518.620	2.228.819	146,8	1.582.000	140,9
Terminalne Z1	12.559	20.400	162,4	18.000	113,3
Terminalne Z2	22.820	36.363	159,3	34.000	107,0

*za usluge pružene u izvještajnoj godini

Ukupne obračunske jedinice usluge u zoni obračuna rutnih naknada u RH zabilježile su rast u odnosu na 2021. od 46,8 %. Istovremeno je ostvareno 40,9 % više obračunskih jedinica od Plana za 2022.

Društvo pružanjem ANS usluga unutar zračnog prostora BiH ne fakturira svaku stvarno pruženu jedinicu usluge po principu „1 za 1“, već svojim pojedinačnim udjelom (2022.: 9,2 %) sudjeluje u raspodjeli prihoda od ukupnih rutnih naknada BiH. Tako ostvarenje rutnih jedinica usluge BiH formalno ostaje u ingerenciji zrakoplovnih vlasti BiH.

Ukupan broj obračunskih jedinica od terminalnih usluga u 2022. bilježi značajan rast u odnosu na 2021. (60,4 %), do kojeg dolazi uslijed podjednakog rasta prometa u obje terminalne zone. Istovremeno je ostvareno 9,1 % više obračunskih jedinica u terminalnim zonama naplate od planiranih za 2022.

3.3 Konzultacije s korisnicima usluga

Kvaliteta usluga nastoji se stalno poboljšavati kroz redovite konzultacije s korisnicima, uz uvažavanje njihovih eventualnih primjedbi ili prijedloga. Za 2022. Društvo je planiralo jedne konzultacije s korisnicima usluga putem ankete te 14 konzultacija s korisnicima putem redovnih foruma i sastanaka.

Postotak realiziranih konzultacija u odnosu na Plan za 2022.:

- putem anketa 100 %
- putem redovitih foruma/konferencija/sastanaka 85,7 %.

Tablica 8. Konzultacije – putem anketa

ID	Usluge	Okvirni termin (mjesec)	Profil korisnika	Teme	Koordinator
A-22-01	AIS	komercijalni zrakoplovni prijevoznici, aerodromi, aeroklubovi, HRZ – PZO/MORH, ACZ/MMPI/ostala državna tijela, DAT	traži se ocjena produkata i usluge	Maja Martek Sočec	realizirano

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0 Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

Tablica 9. Konzultacije – putem redovitih foruma/konzultacija/sastanaka

ID	Usluge/ funkcije/ proces	Profil korisnika	Teme	Koordinator	Status
S-22-01	CNS	MORH/bZMiN	<p>praćenje provedbe po sporazumima vezanima uz sustav FPS117,</p> <p>predviđene teme:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostupnost radarskih podataka s radarskih sustava FPS117 (Sljeme, Učka, Rota) i radara Kozjak - praćenje parametara kvalitete podatka s radarskih sustava FPS117 (Sljeme, Učka, Rota) i radara Kozjak - ocjena učinkovitosti koordinacijskih procesa, <p>planovi preventivnog i korektivnog održavanja, dugoročni planovi</p>	<i>Darko Markus</i>	<i>realizirano</i>
S-22-02	CNS	BHANSA	<i>praćenje provedbe Ugovora o pružanju radarskih podataka BHANSA-(SLAO4-RADAR_CCL-BHANSA)</i>	<i>Darko Markus</i>	<i>realizirano</i>
S-22-03	ATS, CNS, FPD	<i>predstavnici Croatia Airlinesa, Trade Aira, Jung Skya, FPZ/HZNS</i>	<i>konzultacije uz promjenu CH-2021-65, dekomisija NDB i L navigacijskih uređaja u FIR-u Zagreb</i>	<i>Davor Ferderber</i>	<i>realizirano</i>
S-22-04	ATS, CNS, FPD	<i>predstavnici operatera aerodroma LDVC, LDVA, LDZA, LDRG, LDRI, LDRP, LDPV, LDPL, LDPP, LDPM</i>	<i>konzultacije uz promjenu CH-2021-65, dekomisija NDB i L navigacijskih uređaja u FIR-u Zagreb</i>	<i>Davor Ferderber</i>	<i>realizirano</i>
S-22-05	FPD	<i>predstavnici zračnih luka, CTN i po potrebi drugi komercijalni zrakoplovni prijevoznici</i>	<i>zadovoljstvo oblikovanim ILP-om, prijedlozi za poboljšanja, zahtjevi regulative, racionalizacija uređaja u okviru PBN regulative</i>	<i>Blaženka Preradović</i>	<i>realizirano</i>
S-22-06	ATS	MORH, OSRH, HRZ i PZO	<i>unaprjeđenje pružanja usluga za potrebe Oružanih snaga RH i međusobne koordinacije između HKZP-a i MORH-a/OSRH-a</i>	<i>Hrvoje Filipović</i>	<i>realizirano</i>
S-22-07	ATS, ASM	<i>aeroklubovi, MMPI, HACZ, HUBS, MORH, OSRH, HRZ, korisnici zračnog prostora</i>	<i>ASM, FUA, AMC Portal / AMC Portal Mobile, RPAS/UAS operacije, ad hoc strukture zračnog prostora, suradnja s ATS-om</i>	<i>Toni Zlopaša</i>	<i>realizirano</i>

ID	Usluge/ funkcije/ proces	Profil korisnika	Teme	Koordinator	Status
S-22-08	ATFM	NMOC, IATA, zračne luke, korisnici AO-a	SE Axis summer prep meeting, operativna suradnja, problemi ili moguća poboljšanja	Davor Crnogorac	realizirano
S-22-09	ATFM	NMOC, IATA, zračne luke, korisnici AO-a	ODSG/54, ODSG/56, operativna suradnja, problemi ili moguća poboljšanja	Davor Crnogorac	realizirano
S-22-10	MET	predstavnici zračnih luka, korisnici generalne avijacije, MUP, MORH, HZNS FPZ	dogovor o izmjenama postojećih sporazuma sa ZL-ovima, predstavljanje promjena u produktima HKZP-a za letove na niskim razinama	Laurette Rako	realizirano
S-22-11	upravljanje poslovnim planiranjem – financijski aspekt	IATA, AIRE	Enlarged Committee for Route Charges	Mario Kunovec Varga i Siniša Ljubić	realizirano
S-22-12	CNS	djelatnici MORH-a/HRZ- a/bZMIN-a	<ul style="list-style-type: none"> - modernizacija FPS-117 na Block 3 i SSR-a na Mode 5 - distribucija radarskih podataka FPS-117 (PSR) prema HKZP-u - uporaba frekvencije 1030/1090 MHz - CNS oprema na UH-60 Black Hawk i VBA-u Rafale - racionalizacija NDB-a - instalacija MET kamera na zračnim lukama - TACAN, mogućnosti - revizija postojećih sporazuma MORH-a/HKZP-a 	Tomislav Crnković	realizirano
S-22-13	SMS	zračne luke u RH, zrakoplovni prijevoznici	razmjena iskustava iz područja sustava upravljanja sigurnošću	Ante Toni Franić	nije realizirano
S-22-14	SMS	ANSP: BHANSA, SCL, M-NAV, SMATSA	razmjena iskustava iz područja sustava upravljanja sigurnošću	Ante Toni Franić	nije realizirano

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0 Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

Od planiranih konzultacija putem anketa ona za AIS uslugu bila je dostupna putem HKZP-ovih mrežnih stranica. Korisnici koji su odgovorili na anketu u prosjeku su dali ocjene od 4,6 naviše.

Od planiranih konzultacija putem redovnih foruma, konzultacija i sastanaka nisu održane konzultacije iz područja sustava upravljanja sigurnošću zbog nedostatka potrebnih resursa za pripremu konzultacija unutar Odjela za sigurnost.

U odnosu na 2021. postotak realiziranih konzultacija znatno se povećao zbog prestanka okolnosti uzrokovanih bolešću COVID-19 koji se navodio kao razlog njihova neodržavanja.

Realizacija/god. (%)	2021.	2022.
Ankete	50 %	100 %
Forumi/konferencije/sastanci	66,7 %	85,7 %

Analizom konzultacija s korisnicima usluga nije utvrđena nesukladnost Društva.

4 Financijski pokazatelji poslovanja

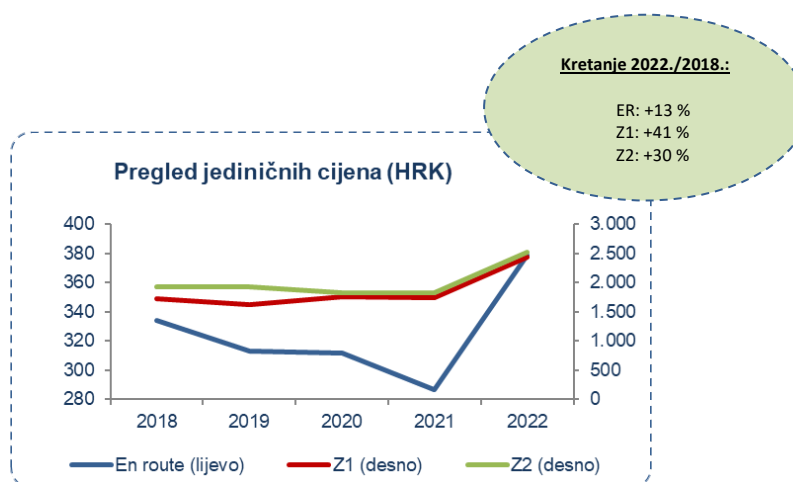
4.1 Pregled financijskog poslovanja

Društvo posluje sukladno RH Međunarodnoj konvenciji o suradnji na sigurnosti zračne plovidbe (koja je usklađena s regulativom Europske komisije) i sukladno smjernicama i načelima Eurocontrola.

Na temelju navedenih smjernica i načela HKZP ima pravo na ostvarivanje prihoda koji su na razini odobrenih i opravdanih rashoda za promatrano razdoblje uz poštovanje detaljno propisanog i reguliranog mehanizma usklade financijskih učinaka iz povijesnih razdoblja te mehanizama podjele rizika između ANSP-a i korisnika ANS usluga slijedom odredbi regulative o performansama i naknadama u zračnoj plovidbi (2019/317). Eventualan višak prihoda ostvaren iznad razine ranije prihvaćenog i odobrenog plana rashoda vraća se korisnicima usluga poštujući definirane zahtjeve mehanizma usklade povijesnih financijskih viškova/manjkova kao i mehanizama raspodjele rizika ostvarivanja prometa, odnosno rizika ostvarivanja troškova i obrnuto. Osim spomenute Uredbe na snazi su i regulatorni okviri [RD07] i [RD15] koji uvode nove zahtjeve u dijelu priznavanja određenih pozicija rashoda kroz vrijeme, a u zadnje tri godine posebno je istaknuta Uredba [RD14] koja uzima u obzir izvanredne okolnosti koje su posljedica pandemije izazvane bolešću COVID-19.

Djelujući sukladno zacrtanim i odobrenim planovima iza Društva je još jedna vrlo izazovna poslovna godina koja je ovaj put obilježena značajnim povećanjem prometa u odnosu na prethodne dvije godine, a navedeno se posebno očituje u prvom dijelu poslovne godine. Približavanjem ljeta dolazi do povećanja zračnog prometa koji do kraja 2022. bilježi preko 710.000 kontroliranih operacija, tj. povećanje od 54,8 % u odnosu na 2021., a u dijelu terminalnih naknada Društvo je ostvarilo povećanje prometa od 60,4 % u odnosu na isto razdoblje 2021. Podaci ukazuju na pozitivan trend u odnosu na 2021., i sada već približno jednak rezultat pretpandemijskoj 2019.

Positivan trend u kretanju prometa u odnosu na 2021. te gotovo izjednačavanje s ostvarenim prometnim rezultatima pretpandemijske 2019. Društvu su donijeli pozitivan poslovni rezultat u 2022., odnosno dobitak prije oporezivanja u iznosu od 176,4 milijuna kuna. Ostvareni dobitak veći je od planiranog.

Slika 7. Pregled jediničnih cijena rutnih i terminalnih usluga

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

Način obračuna, fakturiranje i naplata realiziranih usluga od strane HKZP-a utvrđeni su Pravilnikom o utvrđivanju rutnih i terminalnih naknada (NN 91/2013) i sukladni su s obvezujućim načelima ICAO-a i EUROCONTROL-a. U skladu sa člankom 16. Protokola o izmjenama i dopunama Međunarodne konvencije o suradnji na sigurnosti zračne plovidbe – Eurocontrol – HKZP utvrđuje plan prihoda i rashoda za svaku financijsku godinu, a proračun mora osigurati ispunjenje temeljnih ciljeva iz plana performansi, posebice ciljeva koji povećavaju razinu troškovne učinkovitosti.

Potraživanja za pružene usluge fakturiraju se i vrlo uspješno naplaćuju putem Eurocontrolova multilateralnog sustava za naplatu prihoda od ANS naknada gdje postotak naplaćenog u odnosu na obračunati prihod povijesno iznosi preko 99 % (izvor: CRCO).

4.2 Poslovni rezultat za 2022.

Tablica 10. Pregled ukupnog rezultata poslovanja za 2022.

Financijski rezultati poslovanja					
'000 HRK	I.-XII. 2021.	I.-XII. 2022.	Indeks 2022./2021.	Plan 2022.	% ostvarenja Plana
Ukupni prihodi	597.613	989.136	165,5	719.351	137,5
Ukupni rashodi	603.818	812.713	134,6	683.685	118,9
Dobit/Gubitak prije oporezivanja	-6.205	176.423	-2.843,1	35.666	494,7

U 2022. ostvareni su ukupni prihodi u iznosu od 989,1 milijuna kn, što je povećanje od 65,5 % u odnosu na prethodnu godinu. U odnosu na Plan 2022. ukupni prihodi veći su za 37,5 %. Povećanje ukupnih prihoda u 2022. u odnosu na 2021. posljedica je značajnog rasta prometa.

Od ukupnih prihoda koje je HKZP ostvario u 2022. 99,8 % odnosi se na poslovne prihode što dominantno predstavljaju prihodi iz osnovne djelatnosti, a 0,2 % ukupnih prihoda odnosi se na financijske prihode.

Ukupni rashodi iznosili su 812,7 milijuna kn, što predstavlja povećanje u iznosu od 34,6 % u odnosu na 2021. te povećanje u odnosu na Plan 2022. u iznosu od 18,9 %.

U 2022. ostvaren je dobitak prije oporezivanja u iznosu od 176,4 milijuna kn.

4.2.1 Struktura ostvarenih prihoda

A) Prihodi iz poslovnih aktivnosti

Prihodi iz osnovne djelatnosti

Društvo ostvaruje prihode temeljem prodaje usluga u zemlji i inozemstvu i oni čine preko 97,4 % ostvarenih prihoda. Prihodi od pružanja rutnih usluga i terminalnih usluga dvije su osnovne skupine prihoda iz osnovne djelatnosti. Rutne usluge pruža na cijelom području RH i dijelu područja BiH, a terminalne usluge samo na području RH (postoje dvije zone terminalnih usluga: Z1 i Z2).

Društvo je u 2022. ostvarilo povećanje prometa i prihoda temeljem pružanja usluga u rutnom prometu RH i terminalnom prometu. Osim pružanja rutnih usluga u RH Društvo te usluge pruža u BiH (FIR Sarajevo) te bilježi povećanje prihoda u odnosu na 2021. za 35,3 % (rast prihoda u odnosu na Plan za 7,8 %).

Prihodi od terminalnih naknada bilježe rast za 125,4 % u odnosu na godinu prije (16,9 % više od Plana), prvenstveno zbog većeg broja ostvarenih usluga u terminalnoj zoni Z2.

Ostali prihodi od prodaje od osnovne djelatnosti manji su za 19,8 % u odnosu na prošlu godinu i 45 % u odnosu na Plan.

Tablica 11. Prihodi 2022. te usporedba s Planom i prethodnom godinom

Poslovni prihodi							
'000 HRK	I.-XII. 2021.	% u 2021.	I.-XII. 2022.	% u 2022.	Indeks 2022./2021.	Plan 2022.	% ostvarenja Plana
<i>Prihodi iz osnovne djelatnosti</i>							
Rutne naknade - RH	451.728	75,8%	787.002	79,7%	174,2	526.260	149,5
Rutne naknade - BiH	25.308	4,2%	34.251	3,5%	135,3	31.762	107,8
Terminalne naknade	61.824	10,4%	139.367	14,1%	225,4	119.248	116,9
Ostali prihodi od prodaje od osnovne djelatnosti	2.203	0,4%	1.767	0,2%	80,2	3.211	55,0
	541.063	90,8%	962.386	97,5%	177,9	680.480	141,4
<i>Ostali poslovni prihodi*</i>	54.902	9,2%	24.661	2,5%	44,9	38.871	63,4
Ukupno poslovni prihodi	595.965	100,0%	987.047	100,0%	165,6	719.351	137,2

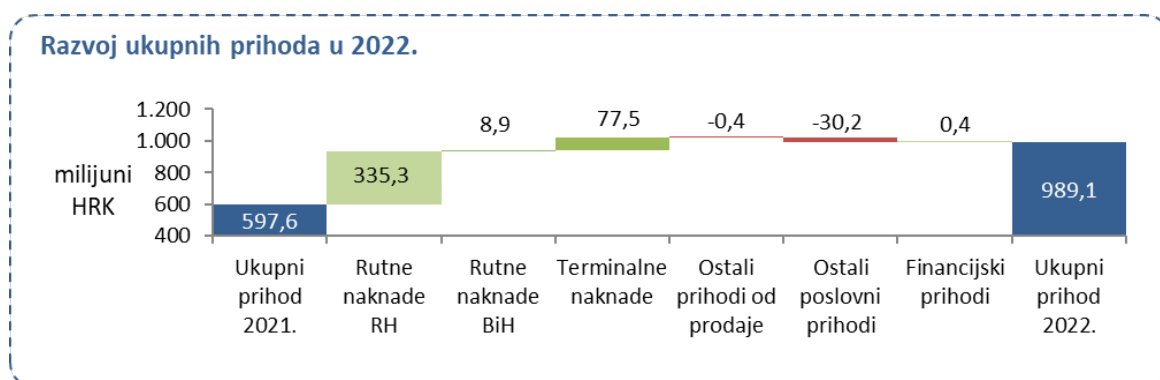
*prihodi od otpuštanja rezerviranja, prihodi na temelju uporabe vlastitih proizvoda i drugi poslovni prihodi

Ostali poslovni prihodi

Ostali poslovni prihodi u 2022. u ukupnoj strukturi bilježe pad u odnosu na 2021. za 55,1 % uglavnom zbog manje vrijednosti otpuštenih dugoročnih rezerviranja (2021. smo otpuštali/prihodovali dio rezervacije iz SES regulatornog okvira, a u 2022. kreirali dodatnu rezervaciju).

B) Prihodi iz financijskih aktivnosti

Financijski prihodi u 2022. čine 0,2 % ukupnih prihoda i bilježe povećanje za 26,8 % u odnosu na isto prošlogodišnje razdoblje zbog više ostvarenih prihoda od tečajnih razlika i kamata.

Slika 8. Pregled razvoja ukupnih prihoda Društva po kategorijama tijekom 2022.

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

4.2.2 Struktura ostvarenih rashoda

Tablica 12. Rashodi ostvareni u 2022. u odnosu na prethodnu godinu i Plan 2022.

Ostvareni rashodi							
'000 HRK	I.-XII. 2021.	% u 2021.	I.-XII. 2022.	% u 2022.	Indeks 2022./2021.	Plan 2022.	% ostvarenja Plana
<i>Rashodi iz poslovanja</i>							
Sirovine i materijal	9.389	1,6%	12.375	1,5%	131,8	13.294	93,1
Vanjski troškovi	51.771	8,6%	62.215	7,7%	120,2	68.816	90,4
Troškovi osoblja	417.711	69,2%	462.870	57,0%	110,8	472.219	98,0
Amortizacija	83.098	13,8%	75.157	9,2%	90,4	78.590	95,6
Ostali poslovni rashodi	40.806	6,8%	196.592	24,2%	481,8	45.130	435,6
	602.775	99,8%	809.209	99,6%	134,2	678.050	119,3
<i>Financijski rashodi</i>							
Trošak kamate	747	0,1%	3.057	0,4%	409,0	3.035	100,7
Negativne tečajne razlike	296	0,0%	447	0,1%	151,0	2.600	17,2
	1.043	0,2%	3.504	0,4%	335,9	5.635	62,2
Ukupni rashodi	603.818	100,0%	812.713	100,0%	134,6	683.685	118,9

A) Rashodi iz poslovanja

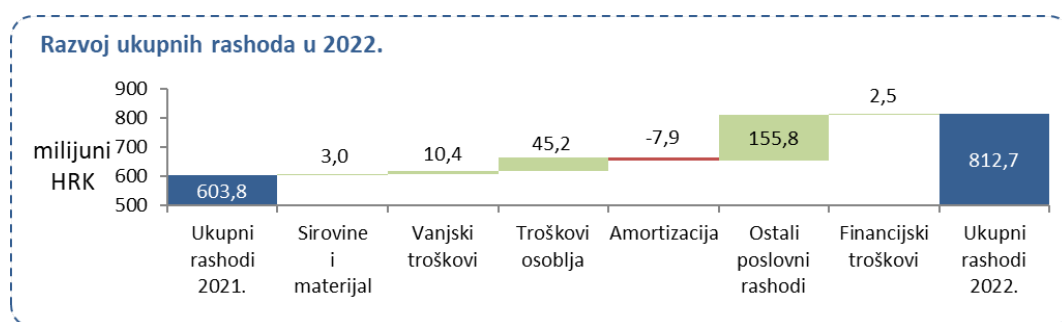
Rashodi iz poslovnih aktivnosti ostvareni su više od Plana (za 19,3 %), strukturom zauzimaju 99,6 % ukupnih rashoda, a odnose se na sljedeće:

- **materijalni troškovi i troškovi vanjskih usluga** sa značajnim povećanjem od 22 % (za 13,4 milijuna kn) u odnosu na isto razdoblje prethodne godine što je u konačnici rezultiralo 90,8 %-tnim ostvarenjem Plana tih troškova za 2022. dominantno zbog većeg ostvarenja sljedećih kategorija troška (uzrokovano u značajnoj mjeri ratom u Ukrajini i posljedičnom energetsom krizom koja je dovela do rasta inflacije):
 - **usluge telefona, pošte i prijevoza** (2,6 milijuna kn više od Plana, ostvarenje 116,2 %) uslijed ranije navedenog Ukrajinskog rata, energetske krize i rasta inflacije većina dobavljača povećala je cijene svojih usluga
 - **usluge održavanja i zaštite** (7,1 milijun kn niže od Plana, ostvarenje 79 %) uslijed činjenice da je tijekom 2022. zabilježen manji obim potrebnih popravaka nego je to prvotno planirano, ali ipak s rastom u odnosu na prethodnu godinu od 11,9 %
- **troškovi plaća** viši su u odnosu na prošlu godinu za 10,8 % i gotovo su jednaki planiranim troškovima osoblja (2 % niži); troškovi plaća obračunati su i isplaćeni u skladu s Kolektivnim ugovorom; dio troškova plaća kapitaliziran je po naslovu investicijskih projekata za provedbu i dovršenje kojih su predmetni troškovi i bili ostvareni
- **troškovi amortizacije** s učešćem od 9,2 % u ukupnim troškovima bilježe pad u odnosu na prošlu godinu i to za 9,6 % (7,9 milijuna kn); navedeno smanjenje očituje se u smanjenju troškova amortizacije nematerijalne imovine (3,7 milijuna kn) i materijalne imovine (4,2 milijuna kn); u odnosu na Plan 2022., troškovi amortizacije ne bilježe značajna odstupanja (smanjenje troškova za 4,4 %) i

- **ostali poslovni rashodi** u 2022. veći su za 381,8 % u odnosu na prethodnu godinu (za 155,8 milijuna kn). Glavni razlog povećanja troškova u 2022. nalazi se u kreiranju dodatnih dugoročnih rezerviranja proizašlih iz SES regulatornog okvira u iznosu od 136,5 milijuna kn.

B) Rashodi iz financijskih aktivnosti

Financijski rashodi iznose 0,4 % ukupnih rashoda, a odnose se na trošak kamate po neotplaćenim glavnica kreditima koje se uredno otplaćuju planiranom dinamikom (veći su za 235,9 % u odnosu na 2021. kao posljedica novog kredita Zagrebačke banke d.d. u iznosu glavnice od 200 milijuna kn, 62,2 % Plana) i negativnih tečajnih razlika uslijed promjene visine tečaja kune u odnosu na tečajevne stranih valuta u kojima Društvo ima nominirane pozicije relevantne imovine i izvora imovine.

Slika 9. Pregled razvoja ukupnih rashoda Društva po kategorijama tijekom 2022.

4.3 Financijsko stanje Društva (Izvještaj o financijskom položaju / bilanca)

Tablica 13. Bilanca stanja: imovina i izvori imovine

Bilanca stanja Društva			
'000 HRK	31.12.2021.	31.12.2022.	Indeks 2022./2021.
Imovina (aktiva)			
Dugotrajna imovina	480.393	466.201	97,0
Kratkotrajna imovina	382.733	877.420	229,3
Plaćeni troškovi budućeg razd. i obrač. prihodi	272.793	273.483	100,3
Ukupno imovina	1.135.919	1.617.103	142,4
Izvori imovine (pasiva)			
Kapital i rezerve	710.000	799.518	112,6
Dugoročna rezerviranja	204.934	352.470	172,0
Dugoročne obveze	24.824	152.738	615,3
Kratkoročne obveze	137.140	262.162	191,2
Odgođeno plaćanje troškova	59.021	50.217	85,1
Ukupno izvori imovine	1.135.919	1.617.103	142,4

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

4.3.1 Struktura imovine Društva

Tablica 14. Struktura imovine

Imovina Društva (Aktiva)					
'000 HRK	31.12.2021.	%	31.12.2022.	%	Indeks 2022./ 2021.
Materijalna imovina	292.464	25,7%	272.516	16,9%	93,2
Nematerijalna imovina	128.534	11,3%	129.670	8,0%	100,9
Financijska imovina	120	0,0%	744	0,0%	618,9
Odgođena porezna imovina	59.275	5,2%	63.270	3,9%	106,7
Ukupna dugotrajna imovina	480.393	42,3%	466.201	28,8%	97,0
Zalihe	1.559	0,1%	3.103	0,2%	199,0
Potraživanja	122.142	10,8%	168.485	10,4%	137,9
Kratkotrajna financijska imovina	53	0,0%	226.108	14,0%	
Novac u banci i u blagajni	258.980	22,8%	479.725	29,7%	185,2
Ukupna kratkotrajna imovina	382.733	33,7%	877.420	54,3%	229,3
Unaprijed plaćen trošak i obračunati prihodi	272.793	24,0%	273.483	16,9%	100,3
Ukupno imovina	1.135.919	100,0%	1.617.103	100,0%	142,4

Stanje imovine HKZP-a na dan 31. prosinca 2022. iznosi 1.617,1 milijun kn, što predstavlja povećanje od 42,4 % u odnosu na stanje imovine na isti dan prethodne godine. Od ukupnog iznosa imovine dugotrajna imovina čini 28,8 %, kratkotrajna imovina čini 54,3 %, a ostatak od 16,9 % čine plaćeni troškovi budućeg razdoblja.

Najznačajniji dio dugotrajne imovine čine **materijalna i nematerijalna imovina** koje predstavljaju poslovne objekte, pokretnine, hardversku i softversku komponentu operativnog i administrativnog osnovnog sredstva, materijalnu opremu, alate i uređaje u funkciji osnovnog poslovnog sredstva angažiranog u cilju ostvarivanja zadanih poslovnih ciljeva.

Stavka **dugotrajne financijske imovine** u iznosu od 120 tisuća kn odnosi se na HKZP-ov poslovni udjel u temeljnom kapitalu i kapitalnim pričuvama društva *FAB CE Aviation Services Ltd.* – društva koje je HKZP osnovao zajedno s ostalim članovima FAB CE-a. Glavna djelatnost Društva jest poslovno i drugo poduzetničko savjetovanje te upravljanje zajedničkim administrativnim i projektnim aktivnostima članova FAB CE-a. Ostatak se odnosi na dani zajam – Fond za PL/ET/LV/LT u iznosu od 623.802 kn. To je diskontirani beskamatni dugoročni zajam za pomoć državama čiji su ANSP-ovi indirektno pogođeni ratom u Ukrajini. Udio RH u tom fondu jest 562.536 EUR i uštezat će se kroz prvih pet mjeseci 2023., a predviđeni povrat kredita jest od siječnja 2025.

Iznos od 63,3 milijuna kn predstavlja **odgođenu poreznu imovinu** nastalu zbog privremenih razlika koje su nastale kao rezultat obračunatih porezno nepriznatih troškova rezerviranja za mirovine i jubilarne nagrade radnika prema čl. 11. Zakona o porezu na dobit, u iznosu od 19,1 milijun kn, kao i temeljem privremenih razlika nastalih kao rezultat porezno nepriznatih troškova otpisa dugotrajne imovine u iznosu od 111 tisuća kn, prema čl. 17. istog Zakona, te temeljem privremenih razlika nastalih na osnovi rezerviranja sredstava za sudske sporove – kamate u iznosu od 3.600 kn i dodatnim rezerviranjem sredstava u okviru SES regulative te nastalim saldovom u iznosu od 44,1 milijun kn.

Iskazana **potraživanja** odnose se na inozemne kupce u iznosu 158 milijuna kn, tuzemne kupce u iznosu od 4,8 milijuna kn, na potraživanja od države i drugih institucija u visini od 5,4 milijuna kn (uplaćene akontacije većeg PDV-a od obveze, pretporeza koji još nije priznat i sl.) i ostala potraživanja od 0,3 milijuna kn, a sve nakon provedenog umanjenja vrijednosti i otpisa onih salda potraživanja za koja se očekuje da je naplata otežana odnosno u budućnosti više nije vjerojatna.

Na poziciji **kratkotrajne financijske imovine** iznos od 226,1 milijun kn predstavlja devizna oročena sredstava s pripisanim kamatama na dan 31. 12. 2022. kod Zagrebačke banke d.d., Zagreb te kod Erste & Steiermärkische bank d.d.

4.3.2 Realizacija investicijskih projekata u 2022.

Plan poslovanja za 2022. u dijelu koji se odnosi na plan investicija sadrži 23 pojedinačna projekta te 13 pojedinačnih nabava dugotrajne imovine ukupnog investicijskog potencijala 147,8 milijuna kn.

Predmetna razina investicija ocijenjena je kao nužna uzevši u obzir potrebu za kontinuiranim pružanjem usluga, nastavkom već započelih investicija bitnih za sigurnost pružanja usluga u zračnoj plovidbi te potrebu za pokretanjem novog investicijskog ciklusa koji će omogućiti dostatan kapacitet i kontinuiran nastavak poslovanja nakon što se promet vrati na prijašnje razine.

Društvo je investicijski plan realiziralo u iznosu od 52,1 milijun kuna, što predstavlja 35,3 % Plana.

Značajnije manja razina investicija od planirane posljedica je još uvijek utjecaja pandemije u kombinaciji s ratom u Ukrajini. Na Društvo je utjecao nedostatak ljudskih resursa, kako interno tako i resursa dobavljača, nedostatak i značajan rast cijena sirovina i energenata te problem s globalnim opskrbnim lancima.

U niže priloženoj tablici dan je objedinjeni pregled realizacije svakog investicijskog projekta u 2022.

Tablica 15. Ostvarenje investicija u 2022.

Ostvarenje investicija I. - XII. 2022.			
NAZIV INVESTICIJE	Plan 2022.	Ostvarenje I.-XII. 2022.	% ostvarenja plana I.-XII. 2022.
1. Projekti nadogradnje ATM sustava (ATM)	22.751.000	2.486.490	10,9%
2. Nadogradnje COOPANS ATM sustava (ATM C1)	18.266.000	18.094.692	99,1%
3. Projekti NET domene (NET)	10.120.000	2.347.847	23,2%
4. Nadogradnja mrežne infrastrukture (NET-MAGnet)	10.415.000	11.422.598	109,7%
5. Projekti VOICE-COM domene (COM-VOICE)	4.800.000	269.991	5,6%
6. Projekti modernizacije sustava govorne G-G komunikacije (COM-VOICE-G-G)	3.800.000	2.444.527	64,3%
7. Projekti DATA-COM domene	2.075.000	47.842	2,3%
8. Izgradnja mreže DME-a	2.215.000	81.906	3,7%
9. Izgradnja nacionalnog WAM sustava (SUR-WAM)	100.000	10.315	10,3%
10. Projekti AWOS/MET domene (AWOMET)	22.363.000	1.506.089	6,7%
11. Projekt rekonstrukcije građevina i infrastrukture (BLDG)	4.520.000	17.000	0,4%
12. Projekti modernizacije energetskih i klimatizacijskih sustava (BLDG-EEK)	5.955.000	2.353.381	39,5%
13. Projekt modernizacije ICT sustava (ICT)	5.690.000	4.229.447	74,3%
14. Modernizacija IPIS sustava (ICT-IPIS)	1.800.000	0	0,0%
15. Projekt MET-ATM domene (MET-ATM)	150.000	56.778	37,9%
16. Projekti AIM domene	750.000	4.392	0,6%
17. Projekti USSU domene	3.820.000	0	0,0%
18. Projekt jedinstvenog nadzora i upravljanja uređajima i sustavima (CroTMCS)	2.000.000	0	0,0%
19. Projekt fleksibilnog korištenja zračnog prostora (FUA)	3.000.000	1.096.887	36,6%
20. Projekt modernizacije TMA i TWR radnih mjesta (TMA-TWR)	500.000	76.560	15,3%
21. Izgradnja i opremanje višenamjenskog centra HKZP-a u Zadru (ZDR)	1.711.000	0	0,0%
22. Projekti nabavke i implementacije TWR simulator	7.680.000	0	0,0%
23. Ostala investicijska ulaganja	4.165.000	1.534.550	36,8%
24. Pojedinačna nabava dugotrajne imovine (13 projekata)	9.145.000	4.034.787	44,1%
Ukupno Σ (1-24)	147.791.000	52.116.079	35,3%

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

4.3.3 Struktura izvora imovine

Struktura izvora imovine, odnosno pasive, na dan 31. 12. 2022. jest sljedeća: kapital i rezerve 49,4 %, dugoročna rezerviranja 21,8 %, dugoročne financijske obveze i obveze prema drugim institucijama 9,4 %, kratkoročne obveze 16,2 % te odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja 3,1 %.

Tablica 16. Struktura izvora sredstava

Izvori imovine Društva (Pasiva)					
'000 HRK	31.12.2021.	% u 2021.	31.12.2022.	% u 2022.	Indeks 2022./ 2021.
Temeljni kapital	450.000	39,6%	450.000	27,8%	100,0
Rezerve iz dobiti i zadržana dobit	264.544	23,3%	260.000	16,1%	98,3
Dobit / (Gubitak) poslovne godine	-4.544	-0,4%	89.518	5,54%	n/p
Kapital i rezerve	710.000	62,5%	799.518	49,4%	112,6
Rezerviranja	204.934	18,0%	352.470	21,8%	172,0
Dugoročne financijske obveze i obveze prema drugim institucijama	24.824	2,2%	152.738	9,4%	615,3
Dugoročne obveze	229.757	20,2%	505.207	31,2%	219,9
Kratkoročne financijske obveze	43.571	3,8%	62.172	3,8%	142,7
Obveze prema dobavljačima	37.723	3,3%	27.685	1,7%	73,4
Ostale kratkoročne obveze	55.847	4,9%	172.304	10,7%	308,5
Kratkoročne obveze	137.140	12,1%	262.162	16,2%	191,2
Odgođeno plaćanje troškova	59.021	5,2%	50.217	3,1%	85,1
Ukupno izvori imovine	1.135.919	100,0%	1.617.103	100,0%	142,4

Temeljem usvojenih godišnjih financijskih izvještaja gubitak poslovne godine ostvaren u 2021. iznosi 4,5 milijuna kn te se pokriva iz zadržane dobiti (pričuve Društva). U 2022. ostvaren je neto dobitak u iznosu od 89,5 milijuna kn.

Pozicija **dugoročnih rezerviranja** odnosi se na sredstva rezervirana za otpremnine, jubilarne nagrade, započete sudske sporove kao i rezerviranja sukladno SES regulativi, što je ujedno i glavni razlog povećanja te kategorije pasive na 352,5 milijuna kn (izvršeno je dodatno rezerviranje sredstava u iznosu od 136,5 milijuna kn po SES regulatornom okviru). Sva rezerviranja provedena su sukladno odredbama Kolektivnog ugovora, Međunarodnim računovodstvenim standardima i računovodstvenim politikama HKZP-a.

Dugoročne financijske obveze iznose 152,7 milijuna kn, a pretežno se odnose na dugoročne financijske obveze po kreditima EBRD-a, EIB-a i novi kredit kod Zagrebačke banke d.d. u iznosu od 200 milijuna kn za financiranje trajnih obrtnih sredstava manjak kojih je nastupio padom prometa uzrokovanog pandemijom.

Tablica 17. Dugoročne financijske obveze

Dugoročne financijske obveze					
'000 HRK	Banka kreditor	Valuta kredita	Kamatna stopa u 2022.	31.12.2021.	31.12.2022.
	European Investment Bank	EUR	3,84-4,99 %	3.654	2.616
	European Bank for Reconstruction and Development	EUR	6 mjesečni EURIBOR +1 %	63.230	21.125
	Eurocontrol	EUR	6 mjesečni EURIBOR +1,5 %	373	-
	Zagrebačka banka d.d.	HRK	1,40%	-	190.000
Ukupna sredstva duga				66.884	213.741
Tekuće dospijeće				-43.571	-62.172
Dugoročno dospijeće				23.314	151.570

Kredit Europske investicijske banke (EIB) temelji se na Ugovoru o financiranju br. 21677 od 12. rujna 2002. na 20 milijuna EUR uz jamstvo RH kao instrument osiguranja kredita. Ta kreditna sredstva iskorištena su za projektiranje, izgradnju i uvođenje poboljšanja usluga kontrole zračne plovidbe u RH, a u cilju održavanja sigurnosnih standarda i povećanja kapaciteta zračnog prostora u skladu s predviđenim porastom zračnog prometa. Rok povrata tih kreditnih sredstava jest svibanj 2025.

Ugovor s Europskom bankom za obnovu i razvoj (EBRD) zaključen je 2011. u iznosu od 47 milijuna EUR u svrhu modernizacije sustava za kontrolu zračne plovidbe u RH, a u cilju poboljšanja sigurnosti zračnog prometa i povećanja kapaciteta. Kao instrument osiguranja kredita ugovoreno je jamstvo RH. Rok povrata tih kreditnih sredstava jest svibanj 2023.

Kredit koji je Eurocontrol ugovorio s BiH, a u kojem automatski sudjelujemo zbog povezanosti (nadzora dijela zračnog prostora), u iznosu od 1,9 milijuna EUR otplaćuje se na način da sukladno otplatnom planu Eurocontrol prilikom uplate prihoda vezanih uz pružanje usluge u BiH susteže dio sredstava i on je otplaćen u cijelosti 14. 3. 2022.

Kredit sa Zagrebačkom bankom ugovoren u iznosu od 200 milijuna kn za financiranje trajnih obrtnih sredstava.

Tablica 18. Dugoročne financijske obveze po dospijeću

Dugoročne financijske obveze po dospijeću	
'000 HRK	Iznos otplate
Dospijeće od jedne do dvije godine	103.218
Dospijeće od dvije do tri godine	48.351
Ukupno	151.570

Sve financijske obveze Društvo uredno podmiruje sukladno rokovima dospijeća.

Obveze prema dobavljačima na dan izvješća ukazuju na smanjenje od 26,6 % u odnosu na isti dan prethodne godine, a rezultat su dinamičnih poslovnih aktivnosti HKZP-a i ugovorenih rokova podmirivanja obveza prema dobavljačima kojih se Društvo strogo pridržava. Nužno je napomenuti da se sve obveze prema dobavljačima u zemlji i inozemstvu uredno podmiruju u rokovima dospijeća.

Ostale kratkoročne obveze u iznosu 172,3 milijuna kn najvećim se dijelom odnose na obveze za bruto plaće radnika te ostale obveze (za kamate, obveze Eurocontrola prema subjektima RH baze troškova i druge). U odnosu na prošlu godinu više su za 116,5 milijuna kn uglavnom zbog obveze poreza na dobit u iznosu od 35,3 milijuna kn i obveze dodatnog poreza na dobit u iznosu od 55,6 milijuna kn. (Prethodne godine poslovali smo s gubitkom, pa nije bilo poreza na dobit.)

Odgođeno plaćanje troškova ili pasivna vremenska razgraničenja u iznosu 50,2 milijuna kn u najvećem se dijelu odnose na:

- 45,1 milijun kn odgođenih prihoda nastalih temeljem primljenih sredstava fondova EU-a kao avans za sufinancirane brojnih međunarodnih i tuzemnih projekata u kojima Društvo sudjeluje, a koji su financirani iz CEF i SESAR omotnice
- kratkoročno rezerviranje sredstava za neiskorištene godišnje odmore radnika u iznosu od 4,8 mil. kn
- ostale prihode budućeg razdoblja.

4.4 Pregled novčanih tokova za 2022.

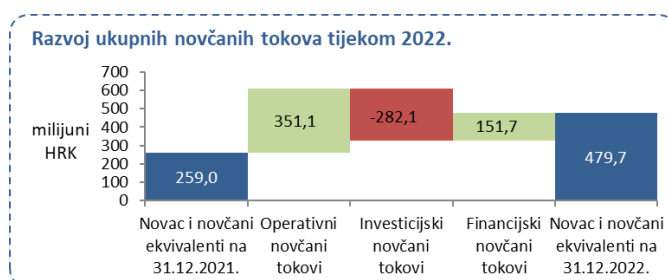
Tijekom 2022. Društvo je ostvarilo ukupnu vrijednost pozitivnog novčanog toka od 220,7 milijuna kn (2021.: -92,9 milijuna kn).

Tablica 19. Novčani tok 2022.

Novčani tok 2022.	
'000 HRK	2022.
Neto povećanje novčanog toka od poslovnih aktivnosti	351.100
Neto smanjenje novčanog toka od investicijskih aktivnosti	-282.083
Neto povećanje novčanog toka od financijskih aktivnosti	151.728
Ukupno povećanje novčanog toka	220.745
Novac i novčani ekvivalenti na početku razdoblja	258.980
Novac i novčani ekvivalenti na kraju razdoblja	479.725

Takav rezultat posljedica je:

- **351,1 milijuna kn pozitivnih operativnih novčanih tokova** koji su pretežno rezultat:
 - ostvarenog poslovnog dobitka prije poreza u visini od 176,4 milijuna kn te ostvarene samoakumulacije likvidnosti temeljem ostvarenog troška amortizacije od 75,2 milijuna kn
 - neto pozitivnog usklađenja bruto poslovnog rezultata za nenovčane stavke u visini od 149,8 milijuna kn (prvenstveno se odnose na iskorištena i ukinuta rezerviranja)
 - povećanja operativnih novčanih tokova temeljem plaćenih kamata u vrijednosti od 2,1 milijun kn i
 - zabilježenih negativnih promjena u vrijednosti neto radnog kapitala od 48,2 milijuna kn Društva:
 - smanjenja operativnih novčanih tokova temeljem povećanja kratkoročnih potraživanja za 48,8 milijuna kn
 - povećanja operativnih novčanih tokova temeljem povećanja kratkoročnih obveza Društva za 2,2 milijuna kn te
 - smanjenja operativnih novčanih tokova temeljem smanjenja salda zaliha za 1,5 milijun kn
- **282,1 milijuna kn negativnih novčanih tokova iz investicijskih aktivnosti** koji su u najvećoj mjeri obilježeni ulaganjima u dugotrajnu materijalnu i nematerijalnu imovinu te oročenjima depozita kod Zagrebačke banke d.d. i Erste bank d.d. i
- **151,7 milijuna kn pozitivnog novčanog toka iz financijskih aktivnosti** koji su u najvećoj mjeri obilježeni u vrijednosti novčanog primitka od kredita kod Zagrebačke banke d.d., otplaćenih glavnica kredita te salda priljeva i odljeva vezano uz EU projekte.

Slika 10. Pregled razvoja ukupnih novčanih tokova Društva tijekom 2022.

4.5 Pregled financijskih pokazatelja poslovanja

Analiza poslovanja na temelju financijskih izvješća (Izveštaj o financijskom položaju / bilanca na dan 31. 12. 2022., Izveštaj o sveobuhvatnoj dobiti za razdoblje I. – XII. 2022., Izvješće o novčanom toku i Izveštaj o promjenama kapitala za 2022.) ovdje je upotunjena pregledom poslovnih pokazatelja. Prednost pokazatelja u odnosu na relevantne apsolutne vrijednosti jest njihova neovisnost o veličini društva u pregledu.

Budući da su moguća preklapanja informacija koje pružaju pokazatelji, odabrani su pokazatelji koji su bitni za poslovanje HKZP-a.

Tablica 20. Pokazatelji poslovanja

Odabrani pokazatelji poslovanja			
Pokazatelj	Opis	2021.	2022.
Koeficijent tekuće likvidnosti	Kratkotrajna imovina / kratkoročne obveze	2,79	3,35
Koeficijent financijske stabilnosti	Dugotrajna imovina / (Kapital i rezerve+dugoročne obveze)	0,65	0,49
Faktor zaduženosti	Ukupne obveze / (dobit + amortizacija)	2	3
Stupanj samofinanciranja	(Kapital i rezerve + dug. Rezerviranja) / ukupna imovina	0,81	0,71
Koeficijent obrtaja ukupne imovine	Ukupni prihod / ukupna imovina	0,53	0,61
Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine	Ukupni prihod / kratkotrajna imovina	1,56	1,13
Prosječni dani naplate potraživanja	360 / koeficijent obrta potraživanja	66	51

Koeficijent tekuće likvidnosti

Pokazuje sposobnost podmirenja kratkoročnih obveza bilančnim pozicijama koje jesu ili se u roku jedne godine mogu transformirati u gotov novac. Iako će adekvatnost tog pokazatelja varirati od industrije do industrije, struka je ipak indikativno postavila zahtjev da taj pokazatelj bude minimalno 2, što znači da poduzeće ima barem dvostruko više kratkotrajne likvidne imovine (poželjno gotovine, potraživanja i zaliha) nego što su kratkoročne obveze koje dolaze na naplatu. Na dan 31. 12. 2022. vrijednost tog koeficijenta iznosi **3,35** što ukazuje na stupanj sposobnosti podmirenja kratkoročnih obveza u dospijeću, pogotovo uzevši u obzir proteklo vrlo izazovno razdoblje za našu industriju.

Koeficijent financijske stabilnosti

Koeficijent financijske stabilnosti mora biti manji od 1. Iako je došlo do njegova povećanja u 2021., on je sada u 2022. ponovo na istim razinama kao prije pandemije, te upućuje na solidnu financijsku stabilnost i to zato što se veći dio dugoročnih izvora koristi za financiranje kratkotrajne imovine.

Faktor zaduženosti

Pokazuje mogućnost podmirivanja ukupnih obveza rezultatima redovnog poslovanja, a poželjan je što niži pokazatelj. Iznos pokazatelja od **3** u 2022. (2 u 2021.) znači da bi HKZP trebao biti u stanju svojim operativnim novčanim tokovima iz poslovanja podmiriti sve svoje ukupne obveze (uključujući i kreditne obveze) u roku od tri godine (uobičajena kontrolna mjera za taj pokazatelj jest 5 – izvor: Fina).

Stupanj samofinanciranja

Prikazuje udio vlastitih sredstava u ukupnoj imovini Društva. Iz aspekta zaduženosti poželjna je što viša vrijednost tog pokazatelja. Iznos od **0,71** u 2022. znači da 71 % ukupne imovine Društva svoj izvor pronalazi u vlastitom kapitalu Društva.

 HRVATSKA KONTROLA ZRAČNE PLOVIDBE	Godišnji izvještaj o stanju Društva za 2022.	Verzija: 1.0
		Datum: 23. 5. 2023.
		Oznaka: IZV-HKZP-2022-06

Koeficijent obrtaja ukupne imovine

Upućuje na brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu i što je koeficijent veći, raste i brzina cirkulacije. Iskazani koeficijent od **0,61** za 2022. ukazuje na učinkovito korištenje ukupne imovine HKZP-a.

Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine

Pokazuje učinkovitost upotrebe kratkotrajne imovine u ostvarivanju prihoda. Iznos pokazatelja od **1,13** u 2022. znači da iznos jednogodišnjeg prihoda premašuje vrijednost kratkotrajne imovine za 13 %, što ukazuje na dinamičnu transformaciju kratkotrajne imovine tijekom godine za 1,13 puta.

Prosječni dani naplate potraživanja od kupaca

Prosječni dani naplate potraživanja iznosili su **51 dan** tijekom 2022., što je u rangu poduzetnika iste veličine. To je uvjetovano korištenjem EUROCONTROL-ova sustava naplate prihoda od pružanja usluga kontrole zračne plovidbe, istog onog sustava koji koriste i druge kontrole zračnog prometa država Europske unije.

5 Korporativno upravljanje rizicima

Hrvatska kontrola zračne plovidbe ima uspostavljen sustav upravljanja korporativnim rizicima (*Enterprise Risk Management*, odnosno *Integrated Risk Management*).

Rizici Društva dolaze iz unutarnjeg i vanjskog okruženja, a mogu imati utjecaj na sposobnost učinkovitog poslovanja u industriji pružanja usluga u zračnoj plovidbi te ostvarenja ciljeva.

Interni rizici odnose se na poslovanje organizacije. Oni uključuju rizike vezane uz upravljanje ljudskim resursima, imovinom, poslovnim procesima, organizacijskom kulturom i sl., a odražavaju se na temeljni cilj Društva i ostale poslovne ciljeve.

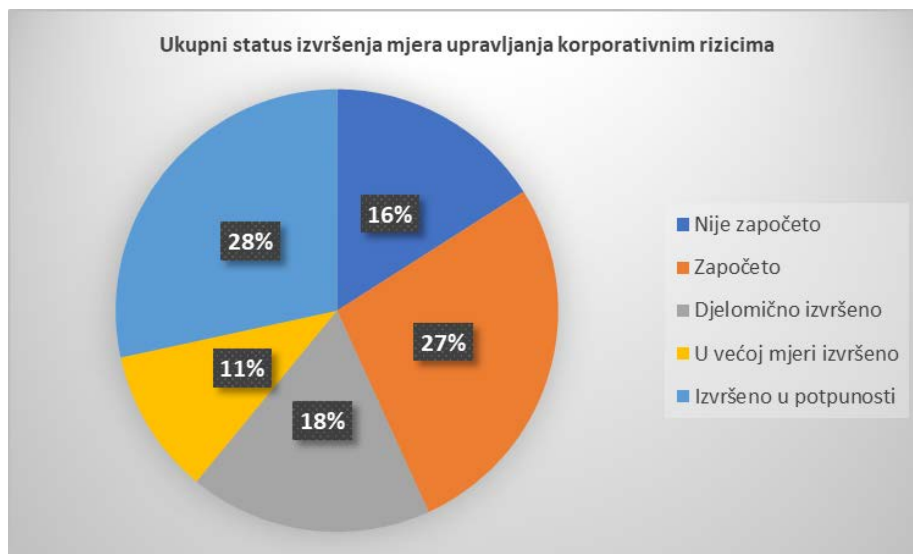
Vanjski rizici su izvan kontrole ili pod nedovoljnom kontrolom Društva, no treba ih na vrijeme prepoznati te implementirati odgovarajuće mjere i strategiju koja osigurava najbolju moguću prilagodbu. Oni uključuju primarno rizike vezane uz tržišne uvjete i regulatorne promjene.

Sustav je opisan Politikom i Priručnikom sustava integriranog upravljanja rizicima. Sukladno Politici integriranog upravljanja rizicima koja je objavljena i na mrežnim stranicama Hrvatske kontrole zračne plovidbe, *Enterprise Risk Management (ERM)* predstavlja strateški alat organizacije u postizanju temeljnih ciljeva poslovanja i osiguravanju dugoročne održivosti organizacije u svim aspektima djelovanja. Metodološki okvir izgradnje i implementacije sustava integriranog upravljanja rizicima uključuje analizu okruženja i poslovanja poduzeća, određivanje poslovnih ciljeva, utvrđivanje rizika, procjenu rizika i utjecaja na ciljeve, izgradnju registra rizika, mjere upravljanja rizicima, nadzor, komunikaciju i izvještavanje te kontinuirano praćenje i revidiranje procesa.

Korporativni rizici posloženi su u interaktivnom registru u aplikaciji *ERM Sharepoint* te klasificirani prema vjerojatnosti i značaju te vrijednosti rizika i kategoriji. Svakom riziku pridružen je vlasnik, pripadajući izvori iz kojih se može generirati rizik i mjere za njegovo ublažavanje. Pristup aplikaciji *ERM Sharepoint* organiziran je po kategorijama korisnika. Administrator sustava je koordinator upravljanja rizicima (*Risk Manager*) u statusu *enterprise risk manager owner*. Kolegij direktora Društva i vlasnici rizika u statusu su *enterprise risk management members*, dok je pojedinim stručnjacima dodijeljen status promatrača *enterprise risk management visitors*.

U 2022. od 15 prepoznatih rizika unesenih u registar i pozicioniranih na mapi rizika prema njihovoj vjerojatnosti nastupanja i značajnosti utjecaja na poslovanje ukupno su prepoznata 142 izvora rizika.

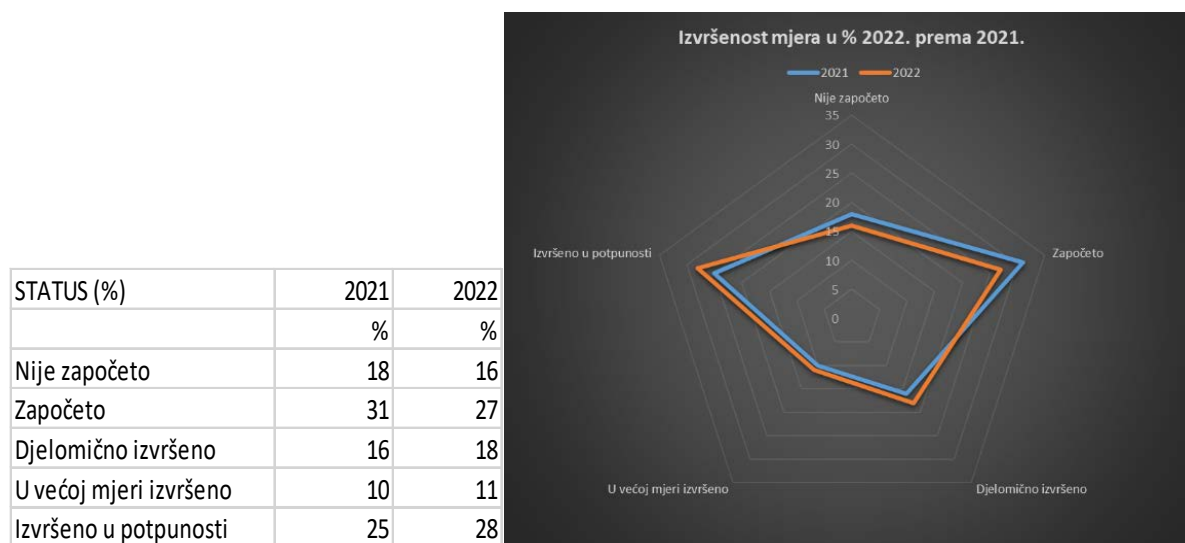
Po pitanju prepoznatih i donesenih mjera od početka uspostave registra pa do kraja 2022. od njihovog ukupnog broja od 169 mjera: 48 mjera izvršeno je u potpunosti (28 %), u većoj mjeri izvršeno je 18 mjera (11 %), djelomično je izvršeno 30 mjera (18 %), 46 mjera je započeto (27 %), a 27 mjera (16 %) nije započeto. U registru ostaju 133 aktivne mjere.

Slika 11: Ukupan status izvršenja mjera iz korporativnog registra rizika na kraju 2022.

U odnosu na prethodnu godinu imamo rast broja potpuno izvršenih mjera s 25 % (2021.) na 28 % (2022.) u ukupnom broju mjera (+3 %). Imamo pomak (pad) u broju „nezapočetih“ mjera kojih je 2021. bilo 18 %, a u 2022. taj broj pao je na 16 % (-2 %) u odnosu na ukupan broj mjera u registru. Pozitivne trendove bilježimo i u kategorijama: djelomično izvršeno (+2 %), u većoj mjeri izvršeno (+1 %) i izvršeno u potpunosti (+3 %).

To nas navodi na zaključak da je ERM sustav u prvoj godini operativnog korištenja (2020.) uza sve okolnosti počeo davati prve rezultate. U 2021. pokazao se i učinkovitim po pitanju pozitivnih trendova u izvršenju mjera, a 2022. donio je i daljnji napredak u odnosu na prethodnu godinu, i to osobito u pomaku „nezapočetih“ i „tek započetih“ mjera prema zrelijim stupnjevima izvršenosti.

Slika 12: Usporedba izvršenosti mjera u 2022. u odnosu na 2021.

Tablica 21. Ključna područja rizika u narednom razdoblju

Ključna područja rizika za naredno razdoblje

Kibernetičke prijetnje
Upravljanje ljudskim resursima
Kontinuitet poslovanja
Reputacija
Sustav školovanja
Sustav upravljanja sigurnošću
Upravljanje projektima
Financijski rizici
Regulatorna usklađenost
Ostvarivanje ciljeva performansi i organizacijskih ciljeva
Broj kontrolora
Tehnološka usklađenost
Učinkovitost strateškog i operativnog planiranja

U narednom razdoblju osobitu važnost treba posvećivati upravljanju ljudskim potencijalima, uz sve naglašeniji intelektualni rizik, komunikaciji i reputaciji, a istovremeno imajući jak fokus na kibernetičkoj sigurnosti i kontinuitetu poslovanja podižući otpornost na sve češća „iznenađenja“ iz vanjskog okruženja koja su izvan kontrole Društva. U tom će kontekstu posebice doprinijeti uspostava i razvoj sustava informacijske sigurnosti (*Information Security Management System*), kao i koraci u uspostavi procesa analize utjecaja na poslovanje (*Business Impact Analysis*) iz koje bi trebale proizaći strateške odluke u domeni posebnih okolnosti, odnosno nepredviđenih situacija.

5.1 Izloženost i upravljanje ekonomsko-financijskim rizicima

5.1.1 Općenito

Ekonomsko-financijski rizici, odnosno vjerojatnost nastupa odljeva ekonomskih koristi iz Društva zbog nastupa nepovoljnog poslovnog događaja, proizlaze iz različitih poslovnih aktivnosti i odnosa, pa posljedično i transakcija kojima je Društvo izloženo, odnosno koje provodi u svom poslovanju. Pretpostavimo li da u poslovnom sustavu svi poslovni rizici prije ili kasnije rezultiraju rizicima ekonomsko-financijskog spektra, gotovo svi poslovni rizici u konačnici su ekonomsko-financijske prirode (dalje: financijski rizici). Financijski rizici u užem smislu koji najviše utječu na Društvo i koje Društvo nadzire i kojima upravlja jesu rizik likvidnosti, valutni i kamatni rizik. Pored toga, Društvo nadzire i/ili upravlja ostalim rizicima značajnim za njegovo poslovanje – tržišnim rizikom, kreditnim rizikom te drugim rizicima.

5.1.2 Rizik likvidnosti

Rizik likvidnosti jest rizik od toga da Društvo neće biti u mogućnosti ispuniti svoje financijske obveze prema drugoj ugovornoj strani.

Društvo upravlja rizikom likvidnosti tako da naplatu svojih potraživanja obavlja preko paneuropskog EUROCONTROL-ova sustava naplate rutnih i terminalnih naknada, čime osigurava vrlo visok stupanj naplate svojih potraživanja (povijesno preko 99 %), kontinuirano prati i analizira predviđeni i stvarni novčani tok na osnovi ročne strukture financijskih obveza te održavanjem odgovarajućih iznosa visokolikvidne imovine

(gotovog novca i depozita) kako bi se posebno umanjili rizici likvidnosti po naslovu neplaniranih ili izvanrednih novčanih odljeva.

Taj je rizik naročito bio aktualan tijekom 2020. i 2021., ali je u 2022. došlo do potpunog oporavka prometa.

5.1.3 Valutni rizik

Valutni rizik nastaje za poslovni subjekt uvijek kada dolazi do promjene međuvalutnog tečaja valutnih parova koji su relevantni poslovnom subjektu. Službena valuta u kojoj Društvo vrednuje svoje transakcije jest hrvatska kuna. Dinamički gledajući, valutni se rizici realiziraju te predstavljaju stvarne direktne posljedice na novčane tokove Društva u trenutku naplate odnosno plaćanja određenih transakcija, za razliku od onih kada se ne realiziraju, odnosno samo evidentiraju u financijskim izvještajima Društva prilikom svođenja pozicija imovine i obveza Društva nominiranih u stranoj valuti u hrvatske kune primjenom valutnih tečajeva koji su važeći na datum bilance / izvješća o financijskom položaju. Nastale tečajne razlike knjiže se u korist ili na teret računa dobiti i gubitka / izvješća o sveobuhvatnoj dobiti. Počevši od 1. 1. 2023. službena valuta u RH jest euro i samim time i valutni rizik gubi na značaju.

5.1.4 Kamatni rizik

Kamatni rizik jest rizik od promjene vrijednosti financijskog instrumenta uslijed promjene tržišnih kamatnih stopa u odnosu na kamatne stope koje se primjenjuju na financijski instrument. Drugim riječima, kamatni rizik jest mogućnost ostvarenja gubitaka (ili dobitka) zbog promjene tržišnih kamatnih stopa u odnosu na kamatne stope koje se primjenjuju na financijsku imovinu ili obveze Društva. Nije bilo značajnijih promjena utjecaja kamatnog rizika na poslovanje Društva. Društvo je u razgovorima s financijskim institucijama nastojalo fiksirati kamatne stope za eventualne buduće aranžmane s obzirom na procjenu da su kamatne stope na povijesno niskim razinama.

5.1.5 Tržišni rizik

Slijedom članstva u EU-u i EUROCONTROL-u HKZP u svojem poslovanju primjenjuje uredbe Europske komisije i propise EUROCONTROL-a koji se odnose na poslovne performanse HKZP-a i sustav rutnih i terminalnih naknada (Uredbe Europske komisije 2019/317, 2020/1627, EUROCONTROL-ova Načela, Vodič i Uvjeti primjene sustava rutnih naknada i uvjeti plaćanja), kao i nacionalni Pravilnik o utvrđivanju rutnih i terminalnih naknada (NN 91/2013).

Navedeni propisi nalažu Društvu uspostavljanje baze troškova za rutne i terminalne usluge za svaku poslovnu godinu, prognoziranje zračnog prometa i formiranje jedinične cijene usluga (*unit rate*) po kojoj se korisnicima naplaćuju pružene usluge. Promet, kao čimbenik tržišnog poslovanja, značajan je iz aspekta ostvarenja planiranih prihoda, održavanja potrebne likvidnosti i stabilnosti financijskog i poslovnog sustava.

Tržišni rizik, a posebice rizik ostvarivanja prometa i prihoda, dodatno je aktualiziran s obzirom na proces izrade novog revidiranog petogodišnjeg plana performansi za treće referentno razdoblje, odnosno za 2020. – 2024. (odnosno RP3) i izmijenjenu temeljnu uredbu o utvrđivanju programa performansi i sustava utvrđivanja naknada koja je krajem 2020. mijenjana i dopunjena uredbom o izvanrednim mjerama (EU uredba 2020/1627). U odnosu na RP2, temeljna uredba o utvrđivanju programa performansi i sustava utvrđivanja naknada 2019/317 uvodi dodatna ograničenja, potencijalno rigoroznije penale, rizike, pa čak i neizvjesnosti koji se mogu negativno materijalizirati u području petogodišnjih investicija, kapaciteta, jediničnih cijena, prometa, prihoda i slično. Sve navedeno dodatno i značajno usložnjava situacija oko neizvjesnosti i rizika rehabilitacije zračnog prometa u nastavku razdoblja RP3, što i do sada vrlo izazovan RP2

model zadovoljavanja EU ciljeva performansi u četiri temeljna poslovna područja sada u novom regulatornom okruženju čini izazovnijim i rizičnijim po održivost poslovnog modela Društva.

5.1.6 Rizik operativne poluge

Visoka razina operativne poluge koja karakterizira cijelu europsku ANS industriju sugerira značajan financijski rizik koji se snažno aktualizirao tijekom 2020. i 2021. u vidu značajno narušene profitabilnosti i novčanih tokova uslijed jakog negativnog odstupanja ostvarenog u odnosu na planiranu razinu prometa. U 2022. promet se vratio na pretpandemijske razine. Prevencija i upravljanje tim rizikom provode se putem periodičnih poslovnih izvještaja rezultati kojih, u slučaju ako sugeriraju neprihvatljivu razinu rizika, ostavljaju prostor poslovodstvu da pravovremeno djeluje u cilju osiguranja kontinuiteta održive profitabilnosti i likvidnosti.

5.1.7 Kreditni rizik

Kreditni rizik podrazumijeva rizik od toga da druga ugovorna strana neće u planiranom roku djelomično ili u potpunosti izvršiti svoje obveze, te da će time uzrokovati ekonomske gubitke Društvu. Imovina koja potencijalno može izložiti Društvo kreditnom riziku sastoji se uglavnom od oročenih depozita, novca i novčanih ekvivalenata i potraživanja od kupaca. Potraživanja od kupaca prema procjeni naplativosti usklađena su za iznos ispravka sumnjivih i spornih potraživanja, dok su raspoloživ novac i novčani ekvivalenti te depoziti raspoređeni kod dvije najveće hrvatske banke.

Aktualizacija i stupanj nastupa tog rizika povećani su u 2020., što se očekuje i u nastavku razdoblja RP3, uslijed očekivano višeg rizika bankrota aviokompanija koje su kupci usluga Društva, a koje su uz ANS industriju u pandemijskim okolnostima 2021. pretrpjele najveće poslovne gubitke. Utoliko će oporavak njihova kreditnog rejtinga, pa i smanjenja kreditnog rizika HKZP-a, biti usko povezan s dinamikom i kvalitetom oporavka zračnog prometa u nastavku razdoblja.

Nije bilo značajnijih promjena utjecaja kreditnog rizika na poslovanje Društva.

5.1.8 Rizik supsidijarne odgovornosti

HKZP nema obveza po supsidijarnoj odgovornosti u odnosu na *FAB CE Aviation Services Ltd.*

5.1.9 Investicijski rizik

U kontekstu poslovanja HKZP-a investicijski rizik predstavlja opasnost materijalizacije potencijalnih negativnih financijskih učinaka proizišlih iz odredbi postojeće i nove regulative koji se temelje na potencijalnom neispunjavanju investicijskog plana HKZP-a uslijed rizika koji proizlaze iz kompleksnih imovinsko-pravnih odnosa, rješavanje kojih je dugotrajno i upravljanje kojima je u značajnoj mjeri izvan kontrole HKZP-a. Uslijed značajno manje realizacije investicija od planirane u 2022. Društvo očekuje dostići planiranu razinu u okviru referentnog razdoblja.

5.1.10 Rizik upravljanja kapitalom

S obzirom na negativan neto dug Društva na 31. 12. 2022., rizike vanjskog financiranja smatramo zanemarivima.

6 Zaključak

Usprkos nastavku utjecaja pandemije bolesti COVID-19, pogotovo početkom 2022., te iznenadnim izbijanjem rata u Ukrajini Društvo je ostvarilo iznadočekivane poslovne rezultate naročito u turističkoj sezoni i drugom dijelu godine. Djelomično je to posljedica dobrog geopolitičkog položaja u kojem HKZP djeluje i pruža usluge. Spomenuti položaj djelovanja Društva jest os jugoistočnog prometnog toka (*South East Axis*) koja je imala najznačajniji postpandemijski rast prometa u Europi i inače pokriva oko 10 % ukupnog prometa na razini Eurocontrolove mreže. Okolnosti koje su gore opisane generirale su pozitivan poslovni rezultat za 2022. i umjereni optimizam da je kriza uzrokovana pandemijom bolesti COVID-19 iza nas. Godinu 2022. Društvo je završilo likvidno sa stabilnim poslovanjem i orijentacijom na ispunjenje ciljeva performansi zadanih u referentnom razdoblju.

Koncentracija je usmjerena na obnovu ljudskih resursa, kako operativnog osoblja tako i drugog, kako bi se investicijski ciklus mogao realizirati i kako bi se kvalitetno odgovorilo na sve veću očekivanu prometnu potražnju. U tome se ključnim pokazao strateški projekt uspostave cjelovitog i samostalnog osposobljavanja kontrolora zračnog prometa jer je u kriznim postpandemijskim vremenima Društvo potpuno neovisno o vanjskim dobavljačima kojima su godinama unaprijed rasprodani kapaciteti školovanja.

U 2022. Društvo je uspješno nastavilo povlačiti sredstva sufinanciranja odobrenih projekata iz fondova EU-a, ostvarivši iz tih izvora 15,1 milijun kn.

Plan investicija u 2022. realiziran je u iznosu od 52,1 milijun kn ili 35,3 % planiranog cilja za 2022.

Potvrđen je značaj sustava upravljanja, procesne orijentiranosti, upravljanja performansama i pozicije Društva kao čimbenika u europskim procesima.

Uprava Društva pažljivo prati operativne podatke o zračnom prometu, učinke pandemije na poslovanje, planove i ostvarenje ciljeva te analizira i procjenjuje moguće rizike i njihove izvore, posebno rizik likvidnosti, tržišni i kreditni rizik. Možemo zaključiti da je u razdoblju nakon pandemije i stabilizacije poslovanja nužno započeti s pripremanjima za sljedeće referentno razdoblje te osigurati Društvu financiranje za godine koje dolaze.

- kraj dokumenta -